

SVETLO
KOPIRANJE
V OSILJU

RAUDARA

GLASILO KOLEKTIVA REK VELENJE

LETO VIII

PONEDELJEK, 30. SEPTEMBRA 1974

ŠT. 9

**Pogodba o dobavi opreme
za izgradnjo IV. faze TEŠ
podpisana!**

Na naslednji strani nagovor našega glavnega direktorja Mirka Bizjaka ob svečanem podpisu 10. septembra v njegovi sejni sobi

SREČNO

Celje - skladišče
D-Per
65/1974
5000013528,9
COBISS 0

Nagovor našega glavnega direktorja Mirka Bizjaka ob svečanem podpisu pogodbe o dobavi opreme za izgradnjo TEŠ IV

Spoštovani gostje, dragi sodelavci!

Lepo vas pozdravljam v imenu samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij Rudarsko-elektroenergetskega kombinata Velenje, v imenu vseh svojih sodelavcev ter kot glavni direktor REK.

Gotovo izražam skupni občutek nas vseh, ki smo danes tukaj zbrani, da predstavlja podpis pogodbe o dobavi opreme za izgradnjo IV. faze termoelektrarne Šoštanj gospodarsko pomemben dogodek za celotni Rudarsko-elektroenergetski kombinat Velenje - saj je termoelektrarna Šoštanj TOZD v njegovem okviru - pa tudi za ožjo in širšo družbeno skupnost.

Znano je namreč, da hiter gospodarski razvoj naše republike zahteva intenzivna vlaganja v razvoj energetske baze; da ogromna družbena sredstva, ki bodo v prihodnjih letih vložena v izgradnjo energetskih kapacitet v naši republici, ne bodo zadoščala, da bi lahko v bližnji prihodnosti pokrili vse energetske potrebe našega gospodarstva, in da bo takšno stanje v precejšnji meri še bolj zaostri la splošna energetska kriza v svetu.

V našem kolektivu smo se ves čas zavedali odgovornosti za gospodarsko škodo, ki bi lahko nastala zaradi pomanjkanja energije. Zato smo vlagali maksimalne napore, da bi bilo čimmanj motenj na elektro napravah, kakor tudi, da ne bi manjkalo premoga. Kljub izredno težkim delovnim pogojem smo delali preko 42-urnega delovnega tedna.

Analize kažejo, da nam bo v Sloveniji do leta 1977 manjkalo letno okoli 2 000 GWh električne energije, in to kljub izgradnji nekaterih energetskih objektov. TEŠ IV, ki bo začela proizvajati konec 1977. leta, pa bo proizvedla letno okoli 1 600 GWh ter tako pokrila večino predvidenega elektroenergetskega primanjkljaja. Za to proizvodnjo bodo rudarji morali nakopati dodatnih 1 800 000 ton premoga in pri polnem obratovanju bo lahko naš kombinat 1978. leta pokrival 50 odstotkov potreb Slovenije po električni energiji, za kar pa bo treba 4 200 000 ton premoga. Omenim naj, da pa lahko z delom preko 42-urnega delovnega tedna ob sedanji stopnji mehaniziranosti in opremljenosti odkopnih polj proizvedemo letno le okoli 3 800 000 ton premoga. Že iz teh skopih podatkov je zato razvidno, da bodo potrebni izredni napori slehernega delavca pri graditvi IV. faze elektrarne, ki mora biti dograjena v predvidenem roku, da bo našemu gospodarstvu lahko dala prepotrebno energijo. Na drugi strani pa bodo potrebna velika prizadevanja rudarjev, da bomo s sodobno mehanizacijo v predvidenem roku usposobili jamo za zahtevano proizvodnjo.

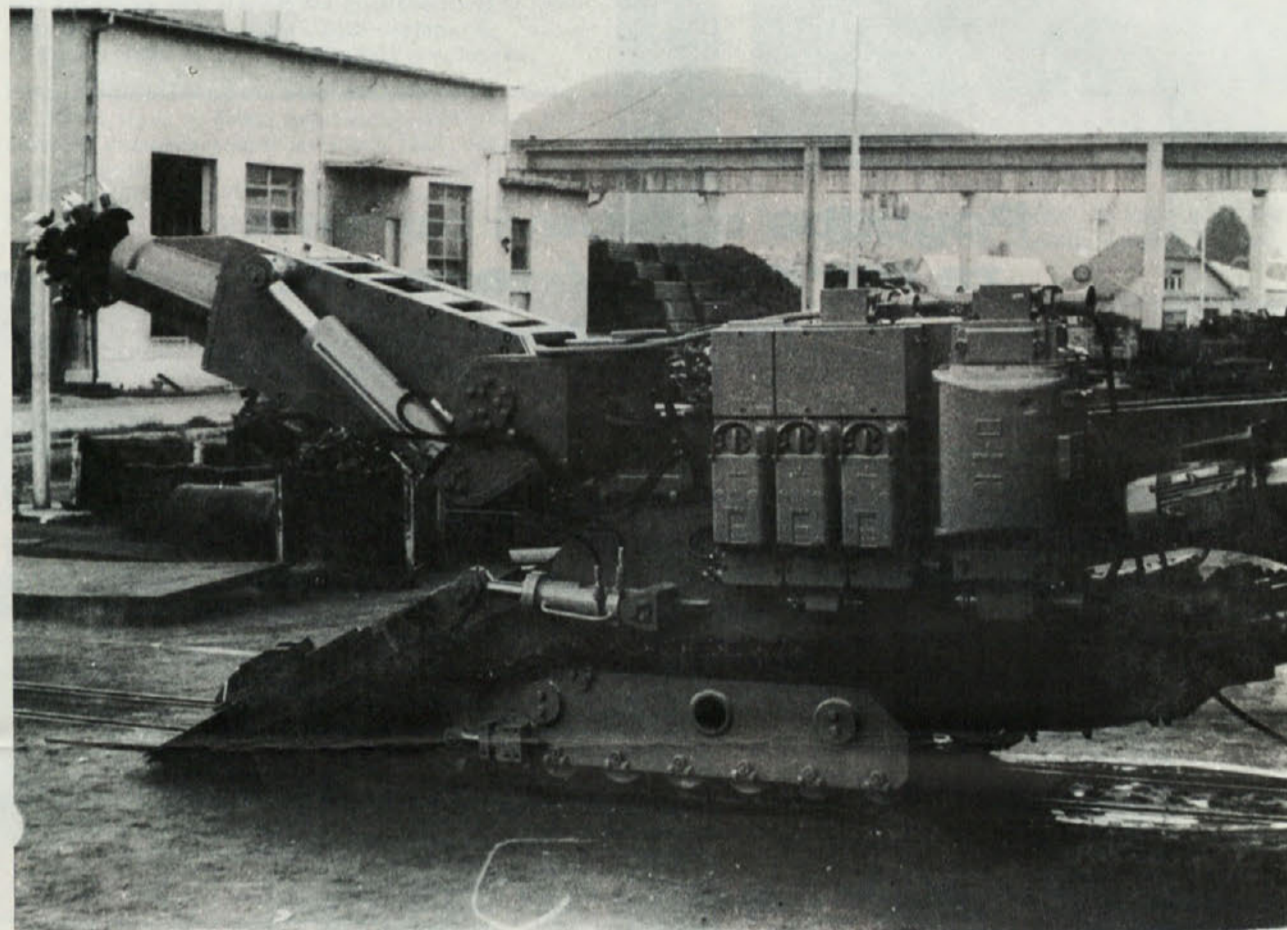
Toda ne glede na obsežnost postavljenih nalog - na težave in probleme, ki stojijo pred našimi TOZD, pred našo delovno organizacijo - smo prepričani, da bomo z enotnostjo kolektiva, samoupravno organizirani na temeljih nove ustave, z razumevanjem ter ob pomoči ožje in širše družbene skupnosti uspešno premagali vse ovire ter postavljeno uresničili.

Naš interes je, da dajemo potrošniku oplemeniteno in kvalitetno energijo, in to neprekinjeno. Ta interes smo v letošnjem letu tudi praktično pokazali, ko smo prvi v Sloveniji tehnološko, ekonomsko in funkcionalno povezali TOZD s področja proizvodnje primarne in sekundarne energije v naši občini. S tem, z novo delovno organizacijo Rudarsko-elektroenergetski kombinat Velenje,

smo postavili trdne temelje razvoju energetike v naši občini in dali spodbudo nadaljnjemu povezovanju energetike v SR Sloveniji.

Prav tako smo prepričani, da nam tudi izbor dobaviteljev opreme - saj so bile izbrane v svetu znane firme iz ZRNemčije in firma Sulzer iz Švice, za uvoznika pa Kovinotehna iz Celja - zagotavlja, da bo dobavljena oprema izdelana solidno, zgrajeni energetske objekti pa delovali nemoteno.

Vsem navzočim hvala za udeležbo, predstavnike dobaviteljev opreme in uvoznika pa prosim, da podpišemo predloženo pogodbo.

K SLIKAM - Letos v prvem polletju sta prispela iz Sovjetske zveze za naše jamske strojne priprave dva napredovalna stroja PK-3M, proizvod zavoda S.M. Kirova (Zgoraj eden od obeh novih PK-3M!).

Pri prevzemu strojev smo ugotovili, da bo treba nekaj strojnih delov prilagoditi našim jamskim pogojem. V slabem mesecu dni smo v delavnicah ESO (Sliki levo!) pod vodstvom delavcev jamske mehanizacije ter delavcev ESO prilagojevanje končali, in stroja sta že nekaj tednov na delu v jami.

Jože Zaluberšek

Dipl. ing. rudarstva
Milenko Pipuš

LETO PRIPRAV V REVIRJIH NAŠEGA RUDNIKA

Glede na že obstoječe potrebe po lignitu termoelektrarn v Šoštanju in ostalih potrošnikov ter glede na bodoče potrebe bo moral rudnik lignita Velenje povečati proizvodnjo lignita. Že večkrat je bilo omenjeno, da bo to povečanje doseženo z odpiranjem novih revirjev in uvajanjem solidne mehanizacije v jamo.

To sodobno mehanizacijo uvajamo v jamo ne samo na odkopih in pri transportu premoga, temveč tudi v pripravah in pri transportu materiala.

Pred več kot dvajsetimi leti je bil zasekavalni stroj najsodobnejša naprava. Sledil mu je ameriški nakladalni stroj JOY, ki pa je zahteval tudi boljši način odvoza premoga. V priprave so prišli enoveržni transporterji. Leta 1961 pa smo v naši jami pričeli izdelovati proge s sovjetskim

napredovalnim strojem PK-3. To leto je mejnik naših priprav, saj se je pričelo pravo mehanizirano izdelovanje prog. V naslednjih letih smo nabavili še več napredovalnih strojev, tako da imamo sedaj 7 sovjetskih strojev PK-3M ter 6 avstrijskih strojev F6-A.

Specifični pogoji za delo v lignitu in kontinuirani odvoz so pogojevali tudi določene konstrukcijske dopolnitve vseh teh strojev. Po zaslugi delavcev v strojnih pripravah, delavcev, ki skrbijo za vzdrževanje strojev ter tehnično-nadzornega osebja in konstruktorjev smo napravili v izdelavi prog že precejšen napredek. So pa še "skrite rezerve" na teh področjih. Predvsem organizacija dela še ni dognana, česar pa se tehnično vodstvo

TOZD RLV dobro zaveda in skuša tudi v organizacijskih pogledih doseči optimalne rešitve, saj letos in prihodnje leto čakajo priprave velike naloge. Za razširitev kapacitet je treba izdelati ali dokončati številne investicijske jamske objekte. Naj navedem samo nekaj ključnih, ki so že narejeni oziroma so v izdelavi ali pa se bodo dela za nje začela še letos. Gre za:

izstopni zračilni nadkop s kote -47 na koto + 35 pod izstopni zračilni šaht Preloge,

glavni odvozni nadkop s kote + 11 (skipovo polnišče) na koto + 225 (prikluček na glavni izvoz Pesje) in

odpiranje centralnega dela zahodnega polja jame Preloge.

Poleg teh objektov morajo priprave za redno proizvodnjo še v tem letu pripraviti ali vsaj pričeti pripravljati naslednje objekte:

v stebru 8 - pripraviti etažo na koti + 175 in delno tudi etažo na koti + 165;

v vzhodnem polju - dokončati priprave v etaži na koti + 12 in delno tudi v etaži na koti + 1;

v severnem krilu zahodnega polja - pripraviti za OMKT v drugem stebru tretjo ploščo;

v južnem krilu pa - pripraviti vmesno ploščo

na koti +89 za Salzgitter in etažo na koti + 79.

Skupna dolžina v letošnjem letu že izdelanih objektov ter tistih, ki bi jih letos priprave še morale izdelati, je okrog 30 km. To ni majhna naloga, zato je poudarek na čim večjih napredkih posameznih številkih priprav, in ne bo odveč, če pogledamo, koliko prog so posamezne številke izdelale ali strojno obnovile v letu 1973:

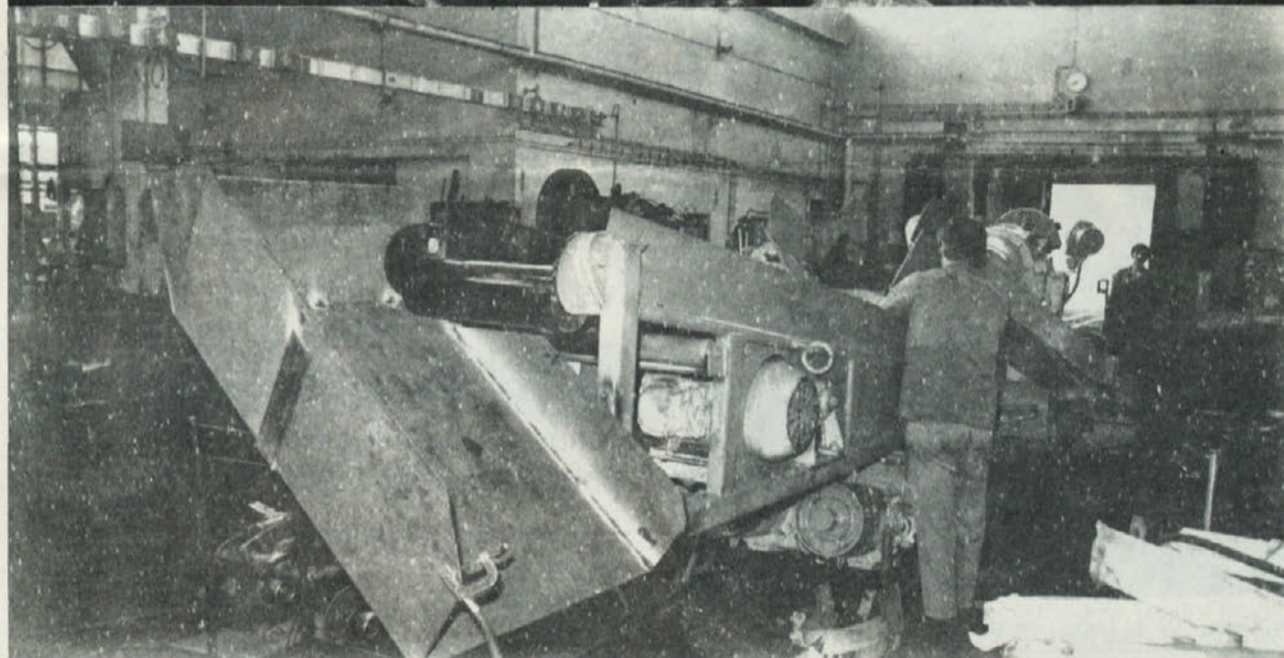
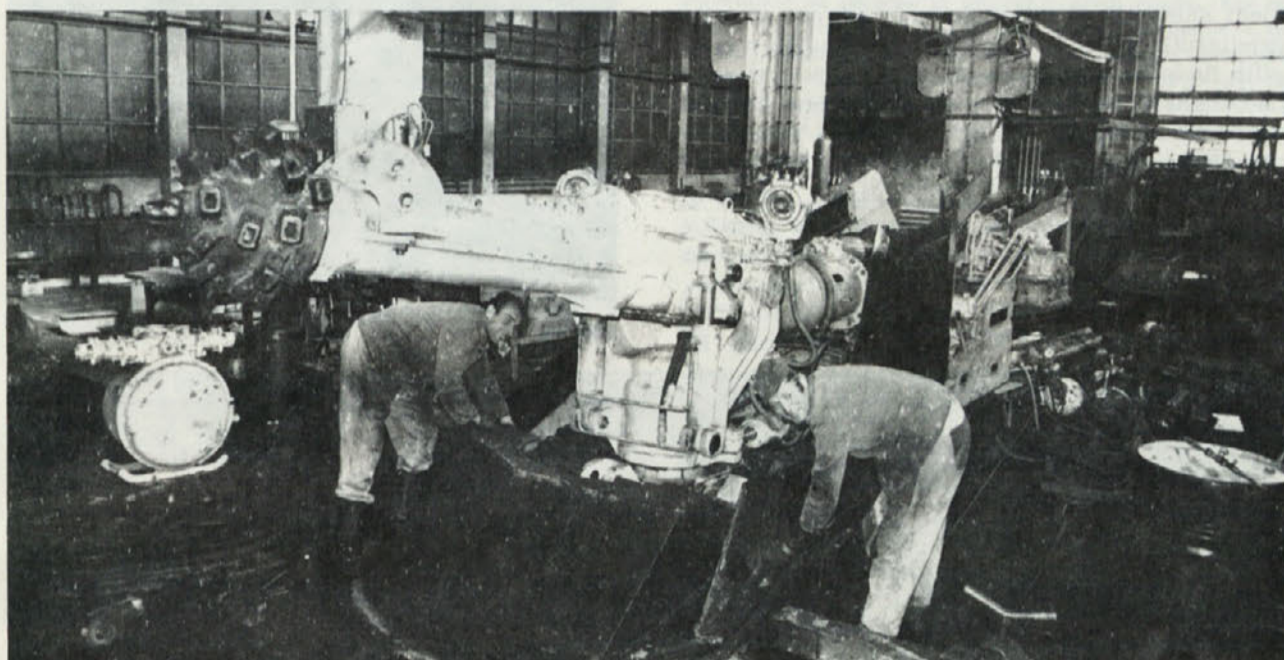
št. 10 - z delom je pričela oktobra, z novim strojem, ter izdelala 302 in obnovila 265 m prog;

št. 11 - izdelala je 1 498 m prog;

št. 13 - izdelala je 2 483 m in obnovila 744 m prog;

Številka	Učinek pri napredovanju	Učinek pri vzdrževanju
16	1,05 m/dn	0,75 m/dn
20	1,20 m/dn	0,67 m/dn
101	0,81 m/dn	
104	0,84 m/dn	0,45 m/dn
106	0,68 m/dn	
107	0,59 m/dn	
109	0,77 m/dn	
Skupno	0,91 m/dn	0,70 m/dn

Če pogledamo učinke, vidimo, da je pri napredovanju velika razlika med najboljšim in najslabšim učinkom. Vemo, da so različni pogoji, na

št. 16 - izdelala je 1 297 m in obnovila 1 164 m prog;

št. 20 - izdelala je 3 361 m in obnovila 272 m prog;

št. 101 - izdelala je 1 680 m prog;

št. 104 - izdelala je 1 210 m in obnovila 149 m prog;

št. 109 - izdelala je 1 416 m prog;

št. 106 - izdelala je 1 601 m prog;

št. 107 - izdelala je 320 m prog.

primer med stebrom 8 in severnim krilom zahodnega polja, vendar, tako velike razlike pale niso opravičene. Zlasti če upoštevamo, da so učinki preračunani izključno na dneve pri napredovanju oziroma pri strojnem obnavljanju prog. Na nekaterih številkah bodo zato morali razmisliti tudi o rezultatih svojega dela.

(Se nadaljuje)

Iz poslanih zapisnikov

Iz razprave na 6. redni seji IO za gospodarsko politiko

Seja je bila konec avgusta. Z nje objavljamo mnenja udeležencev, ki so brez dvoma zanimiva za večino članov kolektiva REK.

Številka	Učinek pri napredovanju	Učinek pri vzdrževanju
10	1,21 m/dn	0,78 m/dn
11	0,85 m/dn	
13	1,11 m/dn	0,83 m/dn

Jože Švent, udeleženec seje iz AP - V naši TOZD predloga aneksa VI razvojnega programa REK ni mo obravnavali (Op.urednika - V večini drugih TOZD so ga, če ne do te seje, pa na zadnjih sestankih SDS.), ker ga nismo prejeli in ker naša TOZD v njem tudi ni zajeta.

Mirko Bizjak, glavni direktor - TOZD avtopark v tem predlogu ni zajeta zato, ker se v okviru občine predvideva, da bi se ta naša TOZD razvila v večjo delovno organizacijo z vsemi servisnimi delavnicami in večjimi prevoznimi zmogljivostmi.

Sicer pa bi v zvezi s tem predlogom vsem navzočim priporočil, da si prizadevajo doseči odločitev za povečanje sedanega plana 4,5 milijona ton premoga letno za nekajkrat sto tisoč ton. Saj - 4,5 milijonov ton letno bi komaj zadostovalo za TEŠ, kje pa je potem še premož za JLA, široko potrošnje pa druge in navezadnje za naš deputat, ki je tradicija, ki je najbrž ne bi kazalo pretrgati. Prosim vas, tu ste odgovorni iz TOZD RLV, da se izjasnite, ali bo to moč doseči ali ne.

Zdravko Oblak, pomočnik direktorja TOZD RLV - O tem se moramo temeljito pomeniti z delavci na sestankih naših SDS in jih točno seznaniti z dejstvi, ki govorijo v prid povečanju plana.

Jože Hrašnik, direktor razvojno-tehničnega sektorja - Investicijska vsota se nam po tem predlogu povečuje skoro na celo milijardo din, saj se je že samo re-promaterial podražil za okoli 20 - 30 %. Z razvojem je treba pohiteti, a se pojavlja primanjkljaj delavcev. Pogoj, da jih dobimo, so zlasti stanovanja. Zato moramo stremeti, da jih zgradimo čimveč, in to čimprej. Mislim, da bi ob večji koncentraciji odkopne fronte lahko letno pridobili okoli 200 000 ton premoga, pa zaradi nezadostnega števila delavcev ta ni možna. Obenem pa se pojavlja še problem, kako priskrbiti potrebna sredstva za uvoz opreme.

Edo Uranjek, član IO iz ESO - Tudi naša TOZD daje problem primanjlovanja delavcev, čeprav jih veliko šolamo, da si pridobimo potrebno kvalifikacijo. Ko ugotovljamo, kje so ti delavci, vidimo, da jih tudi v REK ni več - le kakih 50 % jih ostane. Tudi o tem se bo treba zamisliti in zastaviti ukrepe, da se to neha. Predlagam sklep, da nam kadrovsko-socialni sektor pošlje podatke, koliko študentov in vajencev, ki jih pri šolanju podpiramo, pa se po njem ne zaposlijo pri nas, vrne in koliko jih ne vrne denar, ki so ga prejeli.

Viktor Barle, direktor TOZD ESO - V ESO imamo velike težave tudi zaradi dobaviteljev polizdelkov in re-promateriala, ker kasnjajo z dobavami in nam tako onemogočajo izpolnjevanje rokov za izdelavo končnih izdelkov.

Da bi imeli za drugo leto zagotovljeno bolj pravočasno dobavo polizdelkov in re-promateriala, bomo že zdaj pričeli s sestavo plana potrebnih materialov za leto 1975, ki ga bomo posredovali našim dobaviteljem - najprej kooperantu v Zrečah in železarni Ravne, ki sta naša največja dobavitelja.

Zdravko Oblak - V jami pa nam primanjkuje rezervnih delov za odkopne stroje, in tudi nova proizvodna oprema ne prihaja, kot bi morala. Treba bi bilo začeti odpirati nova čela, pa ni opreme, čeprav je bila pravočasno naročena. Predvsem gre za opremo iz uvoza. Recimo, rok za usposobitev jame za pridobivanje z odkopno mehanizacijo OKP je že tu, naročenih kompletov pa še ni. Kaj je vsemu temu vzrok - ali naročenega ne odplačujemo v redu?

Karel Vrečko, direktor finančnega sektorja - Vsem uvoznikom smo že ob koncu polletja nakazali naplačilo za naročeno opremo, podporje Hemscheidt pa je že v celoti odplačano, zato odplačevanje ne more biti vzrok zamud.

Ivo Rahten, direktor TOZD zunanji obrati - Za nas pa je največji problem premalost prostora za skladiščenje lesa. Zato lesa takrat, ko ga je dovolj, ne moremo nabaviti toliko, da bi nam ne pretlo pomanjkanje lesa, kadar ga je malo na tržišču. V situaciji smo, da lahko uskladiščimo le 3 500 kubikov lesa, kar pa je premalo. Do tega je prišlo tudi zato, ker smo del skladiščnega prostora morali odstopiti za uskladiščenje jeklenege oporja in rezervnih delov jamske mehanizacije. Na večje lesno skladišče bo treba takoj pomisliti in zanj, kot tudi za novo skladišče drugega jamskega materiala, poiskati novo lokacijo - in zagotoviti sredstva!

Jože Hrašnik - To se bo upoštevalo pri izdelavi projektov; tudi za ESO.

Konrad Milnar, član IO iz TOZD TEŠ - Tokrat bi morali spregovoriti tudi o kakovosti elektrarniškega premoga - v njem še vedno najdemo dosti železnih in drugih odpadnih materialov. Zaradi tega lahko pride do velikega zastoja elektrarne, zato bi najbrž bilo boljše, da poskrbimo, da bo premo čist.

Jože Žohar, član IO iz DSSS - Ker problema ročno res ni moč rešiti, je treba, kar zadeva železje, montirati primerno magnetno napravo.

Dušan Pipuš, svetovalec glavnega direktorja - To se bo takoj uredilo, ker se s tem že ukvarjamo; dobili bomo močnejši magnet, poleg tega pa bodo morali v tej zvezi že v jami poostriiti kontrolo.

ZA POVZETEK

IO je upošteval vsa objavljena mnenja tudi z ustreznimi sklepi.

Še to!

Ob koncu seje je glavni direktor Mirko Bizjak seznanil prisotne še z dopisom SOB Velenje, da bi v REK v soboto, 5. oktobra, ne delali, ker nameravajo praznovanje 8. oktobra, dneva občine Velenje, prenesti na ta dan, ko se bo lažje uredili za vse v občini dela prost dan. Sicer pa bo letošnje praznovanje dneva občine Velenje tudi praznovanje 15-letnice Velenja mesta.

V zvezi z informacijo glavnega direktorja, je IO sklenil, da naj temeljne organizacije združenega dela REK dopis SOB po možnosti upoštevajo tako, da bi namesto v soboto, 5. oktobra, ki je sicer redni delovni dan, redno delali na zadnji soboto v septembru, ki je drugače dela prost dan.

Po zapisniku
Bruna Trebičnika

Šah v okviru REK in ob občinskem prazniku

V organizaciji šahovske sekcije REK je bilo sredi oktobra končano sindikalno šahovsko tekmovanje ekip REK v sezoni 1973/74. Rezultati so naslednji:

1. J. mehanizacija	20 1/2 točk
2. Jama VZHOD	16 1/2 točk
3. Jama ZAHOD	16 točk
4. ESO	14 1/2 točk
5. DSSS	12 1/2 točk

Najuspešnejši igralec na prvi šahovnici je bil Boris Brešar, ki je izgubil le 1/2 točke.

Šah ob občinskem prazniku!

V okviru praznovanja letošnjega občinskega praznika občine Velenje organizira šahovska sekcija REK 11. oktobra ob 18. uri v Delavskem klubu že tradicionalno srečanje šahovskih ekip TGO Gorenje in REK na desetih šahovnicah.

ŠE TO - V drugi polovici oktobra bodo šahisti REK odigrali tudi simulantko z mednarodnim šahovskim mojstrom Stojanom Pucom. Ljubitelji šaha, vabimo vas, da si ogledate obe srečanja!

Cvar

Aktualni sklepi, mnenja in priporočila sindikalnega predsedstva REK Velenje

Na svoji zadnji, 6. redni seji z dne 13. septembra je predsedstvo konference osnovnih organizacij sindikata REK ocenjevalo organizacijo letovanj REK, končanih v preteklem obdobju letošnjega leta, sprejelo smernice za organizacijo letovanj v prihodnje, pregledalo uresničevanje odločitev svoje 5. redne seje, potrdilo izbiro delegatov OOS REK za 8. kongres Zveze sindikatov Slovenije in 7. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije in se dogovorilo za sklic 2. seje konference OOS REK, ki je hkrati tudi občinska konferenca Sindikata delavcev energetike in rudarstva občine Velenje. Ob koncu seje pa je določilo še način in obliko sindikalne pomoči članom OOS za nabavo ozimnic ter se pod točko RAZNO dnevnega reda seznanilo z interesom kolektiva Veletekstil Ljubljana in kolektiva zdravilišča Radenci, da sodelujeta s kolektivom REK, zlasti na športnem področju.

Ocena končanih - smernice za prihodnja letovanja

Glede na mnenja, ki so jih med udeleženci končanih letovanj zajeli in na seji zagovarjali nekateri člani predsedstva, predsedstvo priporoča TOZL in DSSS, da si prizadevajo oblikovati še bolj spodbudno politiko za letovanje svojih delavcev.

Zlasti za letovanje v obeh počitniških domovih REK pa si bo predsedstvo prek konference OOS, strokovne službe v DSSS za organizacijo letovanj ter pristojnih samoupravnih organov in TOZD DPG samo prizadevalo izboljšati pogoje za šport in rekreacijo, in sicer z ureditvijo športno-rekreativnih objektov, ki so jih letovalci, tako otroci kot odrasli, najbolj pogrešali.

Prav tako si bo predsedstvo prizadevalo, da se čimprej izdela program in začne vpisovanje zimskih letovanj, za katera se bo interes zaradi na splošno podaljšane letnega dopusta nedvomno povečal.

(Op. pisca - Sicer pa se je razprava predsedstva o letovanjih precej ujela s kritiko, ki jo prinašajo prvi trije prispevki v tokratni rubriki "Za šalo in zares" - seveda če odmislimo jedko porogljiv ton, v katerem je napisan prvi od teh treh prispevkov!)

Delegati za prihodnji republiški ter zvezni kongres Zveze sindikatov

Kot je znano, bo republiški kongres 7. in 8. novembra v Celju.

Za delegata za republiški kongres je predsedstvo potrdilo Franca Miklavčiča iz TOZD RLV in Branka Brišnika iz TOZD TEŠ. Za delegata za zvezni kongres pa je bil potrjen predsednik konference osnovnih organizacij sindikata TOZD RLV Vinko Gostenčnik.

Po rudarski plati je naloga delegatov, da najvišji republiški oziroma zvezni sindikalni forum opozorijo na neupoštevanje nekaterih zahtev 1. seje konference rudarjev Jugoslavije, zlasti:

- na zahtevo za štetje praktičnega dela poklicnega šolanja rudarjev v pokojninsko dobo;
- na zahtevo za oprostitev služenja vojaškega kadrovskega roka za vse, ki se za 10 let zavežejo za jamsko delo; in
- na zahtevo za carinske olajšave za uvoz jamske proizvodne opreme ter delovnih zaščitnih sredstev.

Član predsedstva in predsednik konference aktivov mladih delavcev REK Franc Avberšek je ob tem predsedstvo informiral, da bodo iste zahteve pod naslovom "Mladi smo pripravljene rudariti, vendar ne za vsako ceno!" posredovali tudi delegati REK na kongresu Zveze socialistične mladine Slovenije, ki bo v začetku oktobra v Murski Soboti.

Sklic 2. seje konference OOS REK

Predsedstvo je nepreklicno sklenilo, da se bodo delegati konference sestali v drugi polovici oktobra. Gradivo, ki ga morajo obravnavati in o njem sklepati, je delno že pripravljeno in celo prediskutirano po SDS (predlog sporazuma o pravih finančno-materialnega poslovanja konference OOS REK, predlog spremenjenega pravilnika o poslovanju blagajne vzajemne pomoči in predlog pravilnika o pogrebnih članov kolektiva REK) - izdelati pa je treba še organizacijski program športnih in rekreativnih dejavnosti ter akcij v REK za prihodnje leto in predračun stroškov za njegovo realizacijo, program družbenopolitičnega izobraževanja v REK, že nakazan predlog za organizacijo letovanj REK v prihodnje (tudi za zimsko sezono) ter predlog ocene uresničevanja ustavnih določil in poglobljanja samoupravnih od-

Iz Fiese - Če že hočeš, pa slikaj!

nosov v TOZD, DSSS in REK kot celoti. Poleg tega morajo v OOS TOZD TEŠ do 1. oktobra izvoliti svoje delegate za konferenco OOS REK (7 delegatov), v stebru 8 pa formirati OOS, oziroma izvoliti delegate za konferenco OOS REK ter izvršni odbor OOS stebra 8 in ga konstituirati.

Iz razprave ob tej točki dnevnega reda je dobro omeniti prispevke predsednika sindikalne komisije REK za šport in rekreacijo Stanka Rudolfa, Franca Mažgona, vodje socialne službe v kadrovsko-socialnem sektorju DSSS, predsednika izvršnega odbora OOS TOZD TEŠ Milana Vrabiča ter predsednika nadzornika odbora OOS REK Janeza Mravljaka.

Prvi je opozoril na nujno potrebo po zaposlitvi poklicnega organizatorja športa in rekreacije v REK. Drugi je zatem informiral predsedstvo, da je razpis za to delovno mesto že objavljen in da je čim prejšnja zagotovitev organiziranih športno-rekreativnih dejavnosti v delovni organizaciji sestavni del tudi čisto gospodarske politike REK. Milan Vrabič je pripomnil, da je sredstva za te dejavnosti treba iskati tudi znotraj sredstev, zbranih s prispevki iz OD v občini pri temeljni telesno-kulturni samoupravni skupnosti. Janez Mravljak pa se je povrnil k informaciji o razpisnem prostem delovnem mestu referenta za šport

in rekreacijo, češ da je treba sprejeti na razpis strokovnjaka, ki bo poleg primerne izobrazbe imel tudi praktične izkušnje za delo na tem delovnem mestu. Vsi pa so se strinjali, predsedstvo kot celota, da bo resničnega strokovnjaka za to področje moč privabiti le z ustreznim OD.

Ozimnice

Odločitev predsedstva za pomoč pri nabavi ozimnic smo posredovali v zadnji številki Informatorja.

Iz Fiese - Pri kartanju (Slikal Feda)

Uresničevanje sklepov 5. redne seje predsedstva

Gre za sklepe, ki so bili realizirani z izvedbo zadnjih sestankov SDS, katerih odločitve pa bodo razvidne iz sklepov IV. redne seje delavskega sveta REK, ki jih bomo objavili v prihodnji številki Informatorja.

(rb)

Poslovanje blagajne vzajemne pomoči

BVP je od vključno
januarja do avgusta
pomagala s posojili!

V TOZD RLV	184 članom
V TOZD ESO	21 članom
V DSSS	24 članom
V TOZD zunanji obrati	13 članom
V TOZD avtopark	4 članom
V TOZD PZS	5 članom
V TOZD PGM	7 članom
V TOZD DPG	3 članom

Kot vidimo, je v prvih osmih mesecih letošnjega leta dobilo posojilo 261 članov kolektiva oziroma BVP. Vrednost teh je 757.500 din, ali skoraj 76 milijonov starih dinarjev.

Kot zanimivost dodajmo še naslednjo preglednico, ki pove, koliko posojil je bilo odobrenih in za katere namene:

- za graditev in adaptacijo objektov	86 posojil;
- za stanovanjsko opremo	85 posojil;
- za nakup ali popravilo avta	21 posojil;
- za pogrebne stroške	12 posojil;
- za rešitev občasnih socialnih problemov (zaradi dolgotrajne bolezni, itd.)	11 posojil;
- kot polog za potrošniško posojilo	11 posojil;
- za zdravljenje v toplicah	8 posojil;
- za dopust	7 posojil;
- za nakup obleke	6 posojil;
- za ostalo (poroke, vračila dolgov, šolanje, ipd.)	14 posojil.

Vidimo, da gre največ denarja za graditev in adaptacijo objektov ter stanovanjsko opremo. Zato bi bilo dobro pripomniti, da BVP najbrž ni bila ustanovljena predvsem za reševanje takih problemov članov kolektiva - in da bi verjetno te probleme bilo treba reševati po drugi poti.

Za šalo in zares

Morje je slano in ob morju slano je vse

Živimo v obdobju, ko je vse v rokah delavcev, in če se že odločimo, da bomo svoj letni dopust preživeli ob morju, se gremo delavski turizem. Sicer pa te vrste turizem podpirajo celo naše sindikalne organizacije, ko nas zanj spodbujajo z visoko planiranimi regresijami. Ker pa je ob tem imel ob polletju še moj gospodinjski knjigovodja pozitivno finančno bilanco, sem ugotovil, da se resnično lahko tudi s svojo družino grem ta delavski turizem - seve, za nič več in nič manj kot za deset dni. In ker se je tudi sezona že začela in sem kljub težavam dobil še prostor v našem lepem morskem letovišču, ponosu velenjskih rudarjev - kakor se bi dalo sklepati iz napisa na njem v rudarskih barvah - sem svojo ugotovitev nemudoma speljal tudi v dejanje.

Pred nogometno tekmo "debeli-suhi" - Ker je bilo prijavitelcev preveč, smo igralce izbrali s tehtanjem. (Slikal Fedja)

Grem in gremo na morje

Zgodaj zjutraj sem ves natovorjen sopihal v hrib proti Trznici. Tam je kot po navadi bilo zbirališče. Lokacija je posrečeno izbrana, saj je dovolj prostorna za množično čakanje na avtobus. Poleg tega pa se potlej marsikdo pelje mimo svoje domače hiše in lahko sosedom izzivalno pomaha v slovo, ker se mnogi vsaj tisti dan pač ne bodo peljali na morje. In če je še rano jutro, je voznja ne glede na to prijetna že zaradi hladu in svežine. Potem se začne pripeka - in žeja, kot se je začela, ena in druga, tam proti Postojni tudi za nas, pa nas ju je odvezal šofer avtobusa, ki je kot običajno ustavil pri znani Ravberkomandi. Lahko bi se pokrepčali tudi kje drugje, pa zakaj, ko pa je tam najbolj primeren kraj, da se privadiš na turistične cene in potlej sprejmeš za blagoslov in tolažbo nekaj ur mirne in počasne nadaljnje vožnje do našega lepega Jadrana.

Pridemo v Fieso

Pred domom nas je sprejela cela množica, ki je tako obstopila avtobus, da sem komaj prišel ven. Ko so me nazadnje le iztisnili na plan, sem zajel polna pljuča slanega zraka - in dopust se je začel. Celo leto garaš in imaš nešteto skrbi, naenkrat pa: deset dni brezskrbnega življenja - samo morje, sonce in zrak. Še bi razmišljal, užival v pričakovani sreči, pa me je, kdo drug kot žena, obudila v resnično življenje. Čakalo me je kup opravil! Stekel sem

po ključ od sobe. Znosil vanjo prtljago. Mrzlično pričel prazniti kovčke. Žena je še hotela, da bi stvari zložila v omaro - o kateri pa ni bilo v sobi ne duha ne sluha. Bil sem zadovoljen, ker je bila soba tako priročno opremljena, saj sem si tako prihranil precej dela. Obleke so ostale lepo v kovčkih, in lahko sem si takoj privoščil skok v morje. Še v njem sem se v mislih zahvaljeval vodstvu našega lepega počitniškega doma, ker ni dalo omare v vsako sobo - ker je poskrbelo, da nekaterim že na začetku dopusta ostane ves čas za sonce, osvežitev in počitek.

Po prvem dnevu

Drugi dan sem zaman iskal vodovodnega instalaterja. Celo noč me je namreč žuborenje vode v stranišču vsiljivo spominjalo na potoček in taborenje sredi gozda. Ker pa nisem šel taborit, ampak udobno letovat na morje - za debelih sedem starih tisočakov na dan na glavo, sem pač želel, da to žuborenje nekdo utiša, in kdo bi ga naj, če ne vodovodni instalater. Pa ga nisem našel, in sem moral, hočeš nočeš, sam nadenj, nad tisto žuborenje. Pravzaprav pa se moraš s takimi opravili spoprijemati tudi doma, zato nikoli ne škoduje, če zanje dobiš nekaj več prakse. A se tudi ni bilo treba bati, da je ne bi dobil, saj mi petljavnja okrog vode v stranišču ni zmanjkalo celih deset dni dopusta.

Resnici na ljubo - ljudje smo sitni. Več imamo, več hočemo. Recimo, celi ljubi dan smo imeli vode dovolj, celo

če po cenejšo pešačiš v hrib, si jo pa tako in tako že za-sluziš. In šport pa rekreacija? Človek božji: na dopustu, na oddihu si - zato proč s trdom! Zato vidiš le ostanke nekdanjega ruskega kegljišča. Za tiste, ki bi jih zamikalo balinanje, pa je prostor zanj rezerviran nekaj sto metrov višje, da se jim ja ne bi dalo do njega. Če pa koga res prehudo daje dolgčas: tu so karte - tam je šah!

Lahko pa greš tudi na izlet - na staro ladjo Koralo, ki je zasidrana v Seči pri Sečovlju.

V naši izmeni smo se z mrtvilom spopadli

Veliko kaj in tudi nogometno tekmo "debeli - suhi" smo organizirali. Nanjo smo se pripravljali načrtno in temeljito. Ker je bilo prijavitelcev preveč, smo igralce odbrali s tehtanjem.

Za suhe je tehtnica določila: Karla Čretnika - 52 kg, mene - 68 kg, Milana Kneževića - 62 kg, Oskarja Fučika (dela sicer v Gorenju) - 61 kg, Milenka Nojnoviča - 62 kg, Jožeta Ferariča - 63 kg, in enega od naših Lamotov - 55 kg. Za debele pa: Viliija Bencika - 105 kg, Milana Rednaka - 102 kg, Petra Jakliča - 98 kg, Emila Koželja - 97 kg, Jožeta Lešnika - 93 kg, Martina Razbornika - 90 kg, in enega od naših Kovačev - 88 kg. Razmerje mas je bilo 433 kg : 673 kg. Odlično tekmo je odlično sodil Boris Brešar - odlično zato, ker jo je odpiskal pri rezultatu 1 : 1. Upravnik doma Evgen Dervarič pa je za nagrado izčrpanim igralcem plačal iz svojega dva zaboja piva.

Še nekaj o večerih

Ko je padel mrak, smo navadno šli promenirat na ploščad, poslušali tam zamolke zvoke bobna in pevko in se včasih poskušali še zavrteti. Izjema je bil le večer, ko nas je zmotila bučna glasba iz sosednjega počitniškega doma, ki je naše godce tako užalila, da sploh niso hoteli več igrati. Rekli so, da je glasba, ki vdira od sosedov, glasba kričavev in zato nevedna njihove žlahtne konkurence. Kakor sem pozneje ugotovil, so ti kričači bile Sinkope iz Izole - zelo prizadeven ansambel, ki tudi na intervencijo nadvse pozornega Evgena ni zmanjšal svojega silnega glasbenega zaleta. Zato smo tisti večer šli v bunker, da se nacedimo z edinim vinom, ki so ga tam prodajali - z merlotom. Rekel bi, da v domu včasih res preveč mislijo na počutje letovalcev, ker najbrž mislijo: "Kaj pa bi bilo, če bi imeli na razpolago več vrst vina - saj bi drugi dan vsi tiščali glavo v namočeno brisačo!"

Tudi glede televizorjev v domu se da kaj pripomniti. Imajo kar tri, tako da bi lahko ob njih spremljali vsaj aktualne dogodke. Vendar niti temu svojemu namenu ne služijo. Tudi najbrž zato, da ne bi kradli predragoceni dopustniški čas - čeprav je bilo med našimi nekaj nadutežev, ki jim sploh ni bilo za to dragocenost in so hodili gledat TV program v počitniški dom Kartonažne tovarne, kjer ga glede te dragocenosti lomijo kar v barvah, saj imajo barvni televizor.

Ljudje smo pač veliki veliki otroci, pa četudi nismo več otroci ...

Potem je prišel konec letovanja

Minilo je deset vročih, kakor tudi vsestransko slanih dni. Vsestransko slanosti deloma tudi zato, ker je tudi hrana vsebovala nepotrebno dosti soli.

Spet smo se povzpeli v avtobus. Stali v Ravberkomandi. Zapravili zadnji drobiž - in končno prispeli čokoladno zapečeni v Velenje ...

Pouk: če se bo komu zahotelo slane vode in sploh slanega življenja, za deset dni, naj prihodnje leto v sezoni gre letovat v našo prelepo Fieso. Meni se je namreč letos ta želja več kot izpolnila - tako je bilo vse slano, da verjetno drugo leto ne bom pogrešal te vrste slanega življenja ...

Fedja

slane, pa smo zvečer hoteli imeti vodo še v kopalnici, in to čisto navadno ... Oziroma, celi dan se kopaš v morju in zopet se bi zvečer hotel v kopalnici, namesto da bi še enkrat izkoristil morje - ker kopalnice imamo doma, morja pa ne. Kaj vse si ljudje celo na dopustu in oddihu namislijo - v večini najbrž iz zavisti. Na primer, slišali so, da imajo drugje to in ono, take in take postelje, in takoj bi radi, da bi še našo Fieso pokvarili z vso to hohštaplarsko turistično navlako ...

Sicer pa je okolica našega doma prava paša za oči

Zato, ker se vsak obiskovalec našega doma čudi in čudi, kako je lepo zasajena pa kako čisto je povsod. In osebje v domu! Kako za to skrbi, ko že v zgodnjih jutranjih urah kosi travo, namaka zelenice in s hruščem in truščem pometa in pospravlja onečedeno ploščad. Za vsakogar, ki ljubi kmečka ali vrtnarska opravila, je že slišati in videti to užitek - zanesljivo večji kot spanje in jezno tuhanje prebujenih nekaterikov: "Kaj vraga - kakšen ropot pa je spet to; pa menda ja nisem spet v Velenju?"

Kaj v Fiesi lahko počenjaš čez dan?

Maščobo si topiš na soncu. Razgibavaš se v vodi. Hladiš se z raznimi alko proizvodi; zlobneži trdijo, da piješ najdražjo pijačo - kar je res, vendar je pa tudi najbližja;

Vse, da je slano ob morju?

Menda pa ja ne - še posebno, če gre za naš dom v Fiesi! Če pa je že slano, je tudi za tiste, ki nas imajo na skrbi

- za ljudi, ki morajo prenašati vse muhe letovalcev, mislim. Ne verjamete? Res ne? No, pa se zazrite vase, če ste letovali, saj vam kot letovalcu ne bo težko, ker ta vidi in sliši samo sebe - kot turški paša, okrog katerega se morajo vsi vrteti kot lutke na odru.

Ste morebiti sploh pomislili kdaj, kakšno je delo, denimo, receptorke v kateremkoli počitniškem domu? Težko vam verjamem. Jaz, na primer, sem pomislil - še več: Nevenko Koren, receptorke v Fiesi, sem tudi vprašal, kako zgleda njeno delo; kako se počuti. "Vedno sem v senci, takšni in drugačni," pravi. "Sonce na moje delovno mesto sploh ne posije - na delu sem, ko vzide, na delu me pustijo, ko zaide," nič preveč ne napihuje, koliko dela mora postoriti čez dan. Pravim: ne napihuje. Pa vi - res nikoli ne napihujete svojega dela?

Žal mi je bilo, Nevenke, da mora vedno pripadati senci. Oči ima črne kot oglje. Njen nasmeh te pogreje. Pa stalna prijaznost tudi - pa četudi ji ni vedno do nje, saj ima pravico tudi do žalosti, a kaj, ko ta ne spada v noben propekt "Morje vas vabi".

Pa ne mislite, da se mi smili ali da čutim do nje kaj takega, kar bi mi žena zaradi svojih zakonskih pravic lahko hudo ovirala. Ne, motite se - gledam in upoštevam jo kot vsakemu delavcu enakega delavca!

Pa šef strežbe v Fiesi, Karlo. Ta se je res postavil na noge - vsak dan od pete zjutraj do devete zvečer je na nogah. In dela in dela, da se koplje v znoju - posebno ob glavnih dnevnih obrokih, ko se odpre pred njim cela galerija lačnih, včasih kar volčje lačnih - in napadalnih obrazov.

Je pač po pameti treba soditi. Pravzaprav pa to tudi znate. Za dokaz sta tu letovalca rudar Lojz Udovč in Jože Šalej, ki dela v ESO.

Lojz, ki že prek 20 let rudari, mi je na licu mesta, v Fiesi, na moje vpraševanje, kako je zadovoljen z letovanjem, dejal: "Vse je dobro, pa še bolj bi bilo, če bi uredili igrišča - najprej za otroke, potem pa še za nas odrasle, da se bi včasih lahko šli odbojko, včasih košarko, balinanje ali kegljanje. Pa tudi kakšna miza za namizni tenis bi prišla prav."

"Na vsak način," je še pribil, "pa je treba urediti tuše, da si izpereš tisto sol, ki ti ostane po kopanju v morju, saj se drugače počutiš, kot da si umazan."

Pa Jože? Tudi z njim sem se pogovarjal v Fiesi.

Jože, bil je rjav, kot da bi se pražil že pol leta, je menil:

"Vreme imamo lepo kot le kaj. Boljšega si ne moreš žele-"

leti. Hrana je dobra in dosti je je. Soditi se jim tudi niso nikoli iztekli; škoda je le, da je pijača dražja kot v drugih domovih tod okoli. Vsaj na to bi morali gledati, da z njenimi cenami ne bi šli više kot drugi v zalivu."

Pravzaprav pa Jožeta ne gre jemati za čisto navadnega letovalca. Že zato ne, ker so bili prijetni večeri in veselje družine često zaradi njega - zaradi njegove harmonike, ki jo igra že od petega leta starosti in jo je igral tudi letovalcem v Fiesi.

Naj še kaj dodam vsemu skupaj? Če ste ali niste za to, bi rekel: če izvezemo tisto o rekreaciji pa o tuših in cenah pijač - potem je letos v našem domu v Fiesi, po mojem, bilo letovanje dobro organizirano.

Lojz Ojsteršek

Z letovanja v Poreču

Kogarkoli od naših letovalcev, ki so letovali v Poreču, vprašaj, kako se je imel, bo vedel povedati najprej dobro. Plaže so čudovite in opremljene z vsemi pritliklinami. Tam so tuši, objekti in naprave za šport in rekreacijo - za odrasle in otroke; vse za še tako zahtevnega turista in dopustnika. Le prostora je v Poreču premalo, pač zato, ker je gostoljuben in ima zelo dobre prometne zveze.

Kar jih je bilo iz kolektiva z nami, so bili zelo zadovoljni tudi s hrano in sobami. Stanovali smo pri zasebnikih, jedli pa v restavraciji Pical, ki je ravno toliko daleč od plaže, da je pot na kosilo ravno pravi sprehod po kopanju. Lahko pa bi bili še bolj zadovoljni, če bi pri Turist biroju Pical najeli kar kompletne penzione - s hrano in sobami, saj bi s tem pri cenah dnevnega penziona na osebo prihranili skoro 20 dinarjev.

Poreč ima tudi nekaj, kar zlepa ne najdeš drugod. To je, čut in tradicijo domačinov za turizem. V Poreču se je moč za cene tudi pogajati, in če si spreten, jih lahko precej precej zbijješ. Kot zanimivost naj vam omenim še ulične portretiste, ki vam za mali denar v petnajstih minutah postrežejo z vašo lastno podobo.

Je pa še ena zanimivost. To je 10 kilometrov oddaljen nudistični kamp v Vrsarju. Kako sploh izgleda nudistični kamp, je bilo tudi zame vprašanje, ki sem mu moral najti odgovor - in zato sem jo, ne da bi žena vedela, neki dan potegnil tjakaj.

Med golimi in bosimi v Vrsarju

Ko sem se znašel pred glavnim vhodom v nudistični kamp, sem kljub napisu "Odavde 20 km ...", ki je, priznali boste, veliko obljubljal, bil skoraj razočaran. - Takšen red, čistoča, mir in dostojnost sta dihala od vsepovsod, da me je zamrazilo in bi najraje odšel. Pa nisem. Premagal sem zadrego in skozi okence mencajče poprašal receptorja v kabini ob vhodu, če lahko vstopim.

"Lahko, če imate izkaznico člana Nudistične zveze, če se izkažete kot novinar ali če je z vami žena in plačata skupaj 30 dinarjev" je, kot bi ustrelil iz topa, pojasnil.

Pa sem bil na tleh. Kot nudist sem prakticiral le v letih, ko sem še rudaril - med kopanjem po šihlu. Žene nisem imel s sabo, ker, kot sem že rekel, sem se v kamp izmuznil, pa tudi za vse na svetu ne bi hotela med nagce. Preostalo mi je torej zadnje. Z velikim pompom sem se predstavil za dopisnika NT - in uspel.

"Pa sem v paradizu," me je obšlo, ko sem že po prvih nekaj metrih naletel na prve Adame in Eve.

Fantje, to bi izbuljili oči in opazovali kot v transu! Mislim, da bi za vas bilo še hujše kot zame, ker sem pač že v bolj odmaknjenih letih.

Iz Fiese - Šef strežbe Karlo (Slikal Ojsteršek)

Dve uri sem hodil in hodil po tistih rajskih poljanah in pozabil - čisto pozabil na navadne kopalne gate. Pozabil sem na strogo pravilo, da - če si že v nudističnem kampu - potem moraš biti nag. Zato so me nekateri primerki, zlasti moški, začeli gledati postrani in preteče. Menili so najbrž, da sem se vtihotapil. Zato sem še z večjo hvaležnostjo pogledal na dovolilnico v roki, ki mi jo je dal receptor in na kateri je pisalo, da sem dopisnik. Novinar pa, kot veste, ima pravico, ki mnogokrat prehaja kar v ukaz, da je treba kaj skrivati. In jaz sem seveda skrival - celo svoje premoženje!

Potem pa mi iznenada stopi na pot dvajset do petindvajset let staro dekle, ki me strogo nagovori v polomljeni nemščini: "Gospod, to pa tu pri nas ni red, kar takole v obleki! Kaj pa mislite?" Če bi mogel do besede, pa od sramu in presenečenja nisem mogel, kajti glas je prihajal od prave, po vseh ženskih merah raščene nudistke, potem bi ji odgovoril: "Gospodična, nič ne mislim, samo grozno sram me je, ker tudi vi niste oblečeni!"

Tako pa nisem nič rekel in sem ji samo buljil v obraz, ker si niže zaradi vsega tistega še pogledati nisem drznil. Stal sem tam kot štor in v ušesih mi je zvenelo od sramu in zadrege. In najbrž bi še do danes stal tam pred njo, če se bi tako naključilo, da bi vztrajala tudi ona - če dekle sama ne bi uvidela, kako je z mano - in se nasmejala, da sem se nasmehnil še jaz in končno nekaj odgovoril. Odvrnil sem ji, da ja nisem oblečen, da imam na sebi samo kopalke, da sem dopisnik in da se mi zdi, da bitudi zanjo bilo boljše, da namesto nemško govori slovensko, ker sem Slovenec, in bi dal roko v ogenj, da je tudi ona Slovenka.

Pregraja predsodkov se je tako znižala in začela sva se pogovarjati. Dosti mi je povedala tudi o kampu. Poslušal sem jo, čeprav sem vse, kar je povedala, zvedel že prej od receptorja. Pripovedovala je, da je v kampu okoli 3 000 nudistov, večinoma Nemcev, drugi pa so mešanica

Švedov, Norvežanov, Fincev in Italijanov, pa tudi Jugoslovanov, zlasti Slovencev. Tistikrat je baje bilo Slovenec kar 750, največ iz Novega mesta in Ljubljane. Nekaj jih je bilo tudi iz Celja. Povedala je še, da so volili tudi lepote kampa, česar pa se ni udeležila nobena od Jugoslovanov.

Na kraju najinega razgovora sem jo vprašal, če je takoj, ko me je ugodala, vedela, da nisem nudist. "Seveda," se je na glas zasmejala, "glavo ste vrteli skoraj okoli in okoli in gledali strmo, da sem si mislila, ali ta človek sploh kdaj trene z očmi."

Potem sem se poslovil od nje in Vrsarja - s spoznanjem, da je nudizem vznemirljiv samodokler ne doživi ognjenega krsta z našimi predsodki o goloti. (Ojsteršek)

Iz Fiese - In Lojz Udovč se odžeja! (Slikal Ojsteršek)

Tone Šeliga

KROKIJI O GRENKEM ZNOJU

Grenki znoj?

Možje so tekmovali med seboj, kdo bo prvi postavil podboj. Tekmovanje je potekalo skorajda brez besed, le Ivan je od časa do časa prav pobožno zaklel. Vedno znova se mu je v gnezdo za stojko vsul drobni premog. Ko je gnezdo uspel pripraviti, da bi vanj postavil stojko, se je zravnaval in z glavo zadel ob strop, s katerega se mu je sesul v gnezdo nov plaz. Zaklel je tako božansko, da so tovariši prasnili v smeh. Prekletel je vsemogočnega in mu očital nesramno vedenje. Ponovno je besno kopal in potihoma nekaj mrmral, kot da bi bil v spovednici. Potne kaplje so mu drsele po mišičastih plečih in mu močile od znoja otredelo majico. Previdno se je zravnaval in si obrisal znoj, ki mu je drsel v oči.

"Pazi na mojo gnezdo!" je zavpil kameradu in se odpravil po stojko. Stojko in stropnik je privlekel hkrati. Ko je opazil, da je gnezdo ponovno zasuto, je najprej ozmerjal tovariša, ki mu je zaupal gnezdo, češ da bi lahko nad njim držal svoj okrogli "pisker" in tako zavaroval luknjo. Ko pa mu je sodelavec odgovoril, da je to napravila narava brez njegovega privoljenja, je ponovno ozmerjal ustvarjalca neba in zemlje.

Tovariši so ga dražili, da se zaman duša, ker je že od svojega spočetja skregan z bogom.

"Ta bog bi ti še desko, ki drži prek potoka, spodnesel, samo da bi te zmočil," so ga prepričevali.

Ni mu bilo mar, kaj so govorili tovariši. Z neko notranjo bolečino je ponovno skopal gnezdo, posadil vanj stojko in si utrnil s čela znojne kaplje.

Z brade mu je v kapljicah padal znoj in se odcejal v razmočeno majico. "K vragu ta vročina!" je napol mrmraje zaklel. Odvezal si je čevlje in si slekel hlače, elegantno kot dobro izurjena zapeljivka.

Nerodno je zvil hlače ter iz njih izžul brčkone pol litra znoja. Pogledal je novice in vprašal: "Koga žuli čevlji?" Ti pa so se vprašujoče zazrli v njegov neosončeni luster in ostrmeli.

"Pazi, da ti kakšna podgana ne požre tiste pajčevine, Ivan!" ga je zbedel Andrej. Ivan je z nasmeškom na obrazu, ki je obetal nekaj hudomušnega, iskal primeren odgovor in v izbruhu smeha vrnil: "Tebi je to opravič že petelin, ker ti mati na dvorišču ni zavila ritke v plenice. Ravno zato te vleče postrani."

Andrej se je delal, kot da ni slišal Ivana, in uravnaval sosednjo stojko. Svoj vejalnik je v hipu zaprl.

Tovariši so ga gledali s pomilovanjem; ne toliko zaradi petelina, ampak ker so potihoma razmišljali, ali ga nemara res zato vleče postrani. Kaj vse se človeku pripeti ...

Andrej je zaslutil, da so sedaj vse oči uprte vanj, zato

je posvaril Ivana, češ da se bo ponovno zameril vsemogočnemu, ko govori tako nemarno.

Karel, ki je vedel, da se hoče Andrej izvleči, pa je vprašal: "Pa to o petelinu ni bilo res?" - čeprav je vedel, da Andrej že prej ni mogel iz zadrege. Tovariši so se smejali in gledali Andreja, kot da mu bo zdaj zdaj skočil petelin iz hlač.

"Se zgodi," so modrovali, "saj takrat še nisi vedel, da boš to stvar kdaj rabil. Mar bi nastavljal uho." Andrej pa je nervozno naravnal stojko in pri tem spreminjal barve kot kameleon.

S povratne je prišel gospodar čela in napovedal prihod ženske delegacije. Sedaj so tudi ostali skušali zamotiti Ivana, da se ne bi oblekel. Martin se mu je celo ponudil, da mu pomaga izžeti hlače.

Iz Fiese - Jože Šalej: "Vreme imamo lepo kot le kaj." (Slikal Ojsteršek)

Iz Fiese - Receptorka Nevenka: "Vedno sem v senci ..." (Slikal Ojsteršek)

Ko je Ivan zaslišal s povratne žensko javkanje, si je s takšno naglico nataknil hlače, da bi zagotovo zmagal, če bi bil na tekmovalju. "Kaj tako hitiš, saj ne pride zraven tvoja žena?" so ga zbadali sodelavci.

"Saj saj, ampak vidite, da sem umazan!" se je odrezal Ivan.

Fantje so začeli delati s takšnim tempom, kot da bi bližajoča se skupina žensk prihajala z biči.

Ženska četa je bila zavita v rute, čelade pa so jim lajale na glavah - videti je bilo, kot da bi hrzali kakšni stari konji. Rudarji so jih gledali s prikritim nasmehom in jih spraševali, če jih niso morda med potjo napadle podgane, da tako sopejo.

Brez razlike so se vsem v strahu svetile oči kot angora zajcem.

Nedtem ko je nadzornik skupini žensk razlagal tehnološki postopek odkopavanja premoga na širokem čelu, je nekdo od rudarjev udaril v starem delu čela po ključavnici stojke, da je zaropotalo po vsem čelu. Ženske so zavreščale in izbuljile oči.

Fantje so hinavsko pričakovali, da bo zdaj zdaj katera vprašala za stranišče.

Ženske so se strahoma ozirale naokrog in z vprašujočimi izrazi strmele v nadzornika, ki se mu je prav tako prikradel nasmeh na usta. "Ne bo hudega," jih je pomiril in nadaljeval s svojo razlago.

Martin je užival zaradi zaprepasčenih pogledov žensk. Z obrazov vseh je bilo razbrati strah. Verjetno si je zaželel, da bi med to skupino žensk videl tudi svojo ženo, kako vsaj enkrat trepetal od strahu. Doma je bilo ravno obratno. Tam je pred ženo trepetal Martin ...

(Se nadaljuje)

Zunanjepolitični komentar

Watergate ali ironija

Zadnje čase me je marsikdo vprašal, kaj pomeni beseda Watergate. Tudi osebno sem mislil, da gre za kakšno po-

Pod tuši v Poreču (Slikal Ojsteršek)

litično enoločnico, ki je ameriška specialiteta. Vse odgovore, ki sem jih dal na vprašanje, kaj pomeni Watergate, tokrat preklicujem. Šele ob zadnjem Nixonovem guču po televiziji sem ugotovil, za kaj pravzaprav gre.

Ne boste verjeli, pa vendar mi boste pritrtili!

Ko sem gledal na TV zaslonu Nixona, kako se pri svojem zadnjem guču poti in menca, kot da bi sedel na vrhu plavža, se mi je posvetilo. Začel sem razčlenjevati besedo Watergate in ugotovil, da je beseda našega izvora.

In veste za kaj gre? Za vatro v gatah!

Američani kot Američani pač imajo v besedah jezikovne sestavine več narodov.

To so jo podkurili Nixonu. Verjetno mu je kdo iz zavisti prižgal pod zadnjo Arabsko nafto. Tako se mu je razplamtela vatra tudi v gatah in mu je nazadnje udarila še v glavo.

Še sreča, da so med Američani tudi verne in dobrosrčne duše, ki skušajo to vatro čim preje pogasiti.

Ko je hčerka na predvečer odstopa zavrtela očetu Nixonu ploščo "Danas si cvet, sutra uvela ruža", so se mnogi raznežili in rekli: "Gospod Watergate predsednik, odpuščajmo ti, kakor tudi onim, ki niso hoteli na tvoj ukaz oditi v Vietnam, Laos ali Kambodžo. Kajti ti nisi kriv, če te niso hoteli poslušati, kot tudi niso oni krivi, če se je tebi prižgala vatra v gatah. Dobro vemo, da si nisi sam prižgal te vatre, zato bomo sleherno molitev zaključili z besedo Watergate. Tebi pa kot pokoro nalagamo zahtevo, da iz preostalih dveh magnetofonskih trakov, ki jih nisi uspel izročiti, napraviš okoli svoje farme električnega pastirja, ki naj te čuva, da se ti ne bo delala krivica kot izgubljeni ovčki."

Za konec pa so mu priporočili zapovedi:

- Ne pusti se speljati v skušnjava, kajti davki ti ne uidejo!

- Ne jezdi prepogostoma bika na svoji farmi, da ti kakšni skrajneži vanj ne montirajo mine.
- Privoli v našo prošnjo, da ti Tom Jones pred tvojo farmo zapoje pesem "Spet prihajam domov", in polovico grehov ti odpustimo.

- Watergate!

Tone Šeliga

Predlog RoM za 7 ha-ha!

- Zdravo! Kam greš?
- Ne vem. Pa ti?
- Tudi ne vem. Greva skupaj?
- Pa greva. Ampak tod - je bližje!

Dolge štiri ure je čakal rudar v čakalnici zdravstvenega doma (velenjskega; če je sploh treba pripomniti). Končno pride na vrsto.

- Kaj je pa vam?
- Ne vem. Glava me večkrat boli, pa v križu me zbada, ko sto hudičev, je povedal po knapovsko.
- Najprej pojdite v laboratorij na pregled krvi in vode!

Ko se vrne čez dve uri z izvidom, mu zdravnik priporoča, da bi v bodoče malo manj zvrtačal kozarčke. Rudar pa: "Da mi to poveste, mi pa res ne bi bilo treba čakati šest ur. Tako zdravljenje mi je priporočila že žena, pa kar doma."

Gre možak, malo preveč napojen s pijačo, po cesti. Sreča drugega vinskega brata, vendar v stanju, v kakršnem je, vidi dva. Zato prosi: "Bi vidva šla vsak sebi, da bom lahko šel med vama!"

Vinski bratec, še bolj napojen s pijačo kot možak, odgovori: "Velja, vendar pojdite, prosim - po vrsti!"

- Kakšna je kazen za bigamista?
- Dve tašči!!

- Poslušaj, besedni zaklad ženske baje obsega poprečno le petsto besed.
- Kakšna skromna zaloga in kakšen promet!

- Dragi, povej, bi imel raje lepo ali pa pametno ženo?
- Ne eno, ne drugo! Saj veš, da ljubim le tebe!

- Mama, ali lahko berem, dokler ne zaspim?
- Velja, vendar niti minuto dlje!

Lokalna telefonada

Baza - oni:

- Pipipi - uak - uak - uak - pipipi.
- Pipipi - pipipi. Pipipi!
- Pipipi - uak - pipipi!
- Pipipi! Pipipi!!
- Uak - uak - uak! Uak!!

(rb)

Nova rubrika REKREACIJA

Da bi podkrepili utemeljenost stališča zadnje seje predsedstva konference OOS REK, kako nujno je, da šport in rekreacijo v našem kolektivu dosledneje organiziramo - da bi razgnili izvor potreb po športu in rekreaciji v današnjem času, odpiramo v našem glasilu rubriko pod naslovom REKREACIJA. V njej bomo najprej v treh nadaljevanjih priobčili obširnejši sestavek Tineta Štajnerja iz DSSS, ki osvetljuje področje rekreacije z naslednjih vidikov:

- I. Pomembnost telesne vadbe v življenju delovnih ljudi
- II. Organizacija rekreativne aktivnosti v delovni organizaciji
- III. Aktivnost med delovnim časom

- IV. Aktivnost čez dan
V. Počitek ob koncu tedna
VI. Dopusti

Uredniški odbor

Tine Štajner Pomembnost telesne vadbe v življenju delovnih ljudi

V zadnjih letih se je način proizvodnje hitro in bistveno spremenil, vzporedno z njim pa tudi način življenja na splošno. Do teh sprememb je prišlo v nekaterih državah prej, v drugih pozneje.

Naša država spada med tiste, v katerih so INTENZIVNE spremembe nastale po NOV in jih zato odraža predvsem naša generacija. Države, ki so pred nami stopile na pot mehanizacije in avtomatizacije v proizvodnji, danes že v polni meri čutijo negativne posledice tega procesa, ki ga prej niso mogle predvideti dovolj jasno in v celoti.

Sociologi, psihologi, zdravniki in drugi strokovnjaki so s tem dobili široko polje za raziskavo, ki naj bi pripeljala do učinkovitega odstranjevanja posledic moderne proizvodnje in življenja na splošno.

Te posledice pri nas še niso tako očitne kot v nekaterih industrijsko visoko razvitih deželah, vendar je bolje, da se tega zavedamo prej in že sedaj poizkušamo stvari ublažiti, če že ne preprečiti. Na ta način bi dosegli realne izglede, da bo hiter prehod na moderni način življenja in industrializacijo države pri nas manj boleč kot v drugih državah.

Poglejmo kakšne so te spremembe in v čem se razlikuje današnja "tehnična sredina", v kateri živimo in delamo, od nekdanje sredine, katero avtorji imenujejo "naravno"!

Brez dvoma je današnje življenje sigurnejše in, lahko bi rekli, tudi lažje. Človek je sposoben precej hitreje in lažje zadovoljiti svoje raznovrstne potrebe - poleg tega pa lahko svoje potrebe neprestano povečuje.

Proizvodnja materialnih dobrin je dosegla takšen obseg, da zadovoljuje najširše plasti prebivalstva. Delo v tovarni danes ne moremo primerjati z delom v tovarni pred nekaj desetletji niti po dolžini niti po naporu, še manj pa po delovnih pogojih in produktivnosti.

Razvoj proizvodnje bo pripeljal do še večjega napredka. Življenjska doba je danes precej daljša in teži še k večjemu podaljšanju. Medicina je nesluteno napredovala. Bolezni, ki so včasih kosile ljudstva, niso nevarne. Napredek tehnike je omogočil, da sede v fotelju pridemo v nekaj urah v vsak kotiček sveta. Za krajše relacije uporabljamo avtomobile, avtobuse. Stopnice premagujemo s pomočjo lifta. Imamo radio, TV, telefon, bogato opremljene trgovine, razne stroje v gospodinjstvu, da delamo malo in hitro in da svoje življenjske potrebe zadovoljimo brez posebnih naporov, nevarnosti; brez neprijetnosti ob težkem in napornem delu.

Delo in okolica, v kateri človek živi, sta vplivala nanj in ga naredili takšnega, kakršen je. Pred nekaj desetletji se je način proizvodnje in življenjske sredine menjal počasi. Vnuček je živel isto življenje kot ded. Danes pa se občutijo bistvene spremembe iz leta v leto. Človek živi danes v takšni "klimi", za kakršno ni vzgojen. Klima se prehitro menja, in človek se ji ne prilagaja dovolj hitro in ravno od tu mu grozi nevarnost. V današnjih življenjskih pogojih nekatere od zelo važnih življenjskih potreb ostajajo nezadovoljene - kljub napredku, ki je dosežen. In ravno te potrebe moramo odkriti in najti način, da ustvarimo pogoje za njihovo zadovoljevanje. Tako bi človeku nudili priliko, da brez nevarnosti in strahu uživa v tem, kar je ustvaril.

A. POTREBE DANAŠNJEGA ČLOVEKA

Govoril bom o nekaterih potrebah, in to v prvi vrsti o tistih, katere lahko s telesno vadbo (aktivnostjo) popolnoma ali pa vsaj delno zadovoljimo. Za normalen razvoj mišičevja in skeleta je potrebno izdatno, često in predvsem RAZNOVRSTNO ponavljanje gibanja. Funkcija mišice je gibanje. To je istočasno tudi dražljaj, ki sili mišice k nadaljnjemu razvoju in jih ohranja na določeni fiziološki višini. V naradni sredini je bil človek prisiljen, da je za zadovoljevanje svojih vsakodnevnih potreb intenzivno uporabljal mišičevje. Današnje delo je mnogokje skoraj brez dviganja, nošenja, rokovanja s težkim orodjem, itd. To delo v moderni proizvodnji opravljajo stroji. Človekovo je samo to, da stoji ob stroju, pritiska na gumbe in vodi ročice. Intenzivnega gibanja moderna proizvodnja ne pozna več.

Skratka, vloga mišičevja so prevzeli stroji. Prej so proizvodnja in vsakdanje delo zahtevali raznovrstno in intenzivno gibanje. V današnji proizvodnji pa človek 8 ur na

dan iz leta v leto ponavlja ista gibanja. Razni statični položaji, ki so v današnji proizvodnji česti, so škodljivi krvnemu obtoku, srcu, pljučam idr.

Takšni položaji in enovrstno gibanje pripeljejo do nepravilnega razvoja mišic, skeleta, do slabe držbe in v težjih slučajih tudi do deformacije hrbtenice, prsnega koša ali nog. Opažamo, in tudi iz zdravniških podatkov je razvidno, da procent ljudi z telesnimi deformacijami neprestano raste in lahko sčasoma pripelje do resnih težav, bolezni ter zmanjšane sposobnosti za delo.

Za normalen razvoj organizma, predvsem mladega, je potrebno dovolj sonca in čistega zraka. Večina ljudi pa danes preživi skoraj ves čas v zaprtih prostorih in v mestih, kjer je zrak okužen do nevarnih meja, ki lahko sčasoma izzovejo obolenja pljuč.

B. ATMOSFERA NA DELOVNEM MESTU

Atmosfera ali, z drugimi besedami, MIKROKLIMA največkrat niti približno ne predstavlja higiensko zdravo sredino, pa smo vseeno prisiljeni, da v njej preživimo 1/3 dneva.

O posebno težkih delovnih mestih v rudnikih, livarnah in kurilnicah ni potrebno posebej govoriti, ker je vsakomur znano, kako je delo v teh pogojih škodljivo za človekovo zdravje. Tudi pisarne so često zelo nezdrave. Stalno življenje in delo v takšnih okoliščinah često pripelje do tako imenovanih profesionalnih bolezni. V obrtniški proizvodnji je delavec opravljal ves delovni proces sam. To delo je

bilo raznovrstno in zanimivo - imelo je svoj cilj. Danes delamo na tekočem traku - delo je deljeno. Posameznik opravlja samo svojo funkcijo. Predstavlja samo kolesce v stroju proizvodnje. Vsako odstopanje od šablone pripelje do zastoja proizvodnje. Človekova osebna spodbuda in zamisel je potisnjena v ozadje.

Človek po naravi občuti potrebo za ustvarjanjem; želi sam nekaj narediti. Hoče se boriti s problemi in težavami, želi se potrditi - vendar v moderni proizvodnji to ni mogoče. Zato je okraden za veliko - za osebno zadovoljstvo, in to je zelo važna psihična potreba, ki ostaja nezadovoljena.

Prirodno človek teži za svobodno duševno in telesno aktivnostjo, a ta potreba je zelo redko zadovoljena samo z delom na delovnem mestu. Nezadovoljevanje teh in drugih psihičnih potreb pripelje človeka sčasoma do duševne neuravnovešenosti in niza drugih nihanj težjega in lažjega značaja.

Psihologi, sociologi in zdravniki v razvitih industrijskih državah so zaskrbljeni nad visokim porastom raznih nervoz, duševnih obolenj idr. Njihova glavna naloga je, da iščejo učinkovite ukrepe, da jih preprečijo.

C. TELESNA AKTIVNOST KOT POPRAVEK NEGATIVNIH POSLEDIC MODERNE "TEHNIČNE SREDINE"

Niti malo ni pretirano, če trdimo, da strokovno organizirana, vsebinsko pravilna in sistematično vodena telesna aktivnost lahko služi kot učinkovito sredstvo za paraliziranje škodljivih posledic modernega načina dela in delovnih pogojev.

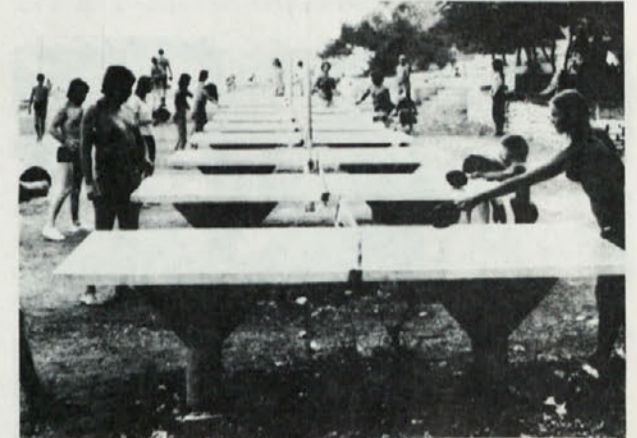
Če mislimo predvsem na delovne ljudi, potem njihovo telesno vadbo organiziramo prav s tem specifičnim ciljem. Prej smo trdili, da potrebe človeka niso zadovoljene s

profesionalnim načinom dela, in to lahko privede do psihofizične neuravnovešenosti in resnih obolenj.

Vsebinsko telesne vadbe vsebujejo gibanja, v katerih človek sodeluje z vsem telesom, ali bolje, duševno in telesno. Vadba učinkuje ne samo na mišičevje, ampak tudi na druge organe, pa tudi na živčni sistem in psiho človeka. Če samo površno pogledamo, kakšna so ta gibanja, opazimo, da so zelo različna predvsem od tistih pri delu. V današnjem delu je premalo spontanega, svobodnega gibanja.

Telesna vadba pa je tega prepolna. Delo zahteva stalno ponavljanje istih gibov - telesna vadba daje možnost za izbiro gibanja po naših željah in volji.

Z eno besedo, telesna vadba nam daje vse možnosti, da kakovostno in količinsko zadovoljimo eno od svojih potreb

- potrebo po svobodnem gibanju. Telesna vadba se po pravilu odvija v higiensko zdravem okolju, na čistem zraku. Pri delu smo za to prikrajšani.

V moderni industrijski proizvodnji je človek prikrajšan za zadovoljstvo ustvarjalnega dela - počuti se kot stroj. Pri telesni aktivnosti ima vse možnosti, da samostojno rešuje tehnične in taktične naloge, ki jih specifična aktivnost zahteva. Od njegove iznajdljivosti in inteligence je odvisen uspeh. Na različnih tekmovanjih lahko preizkusi svoje moči in jih primerja z drugimi - ima priliko za osebno potrditev!

Z eno besedo, moderno delo ni ustrezno, ni svobodna igra telesnih in duševnih moči - telesna vadba pa nudi izobilje prilik za zadovoljevanje teh potreb.

D. TELESNA VADBA - AKTIVNOST KOT SREDSTVO ZA VSEBINSKO OBOGATITEV PROSTEGA ČASA

To, kar nismo dobili v času dela, lahko nadoknadimo v prostem času. Mnogi ljudje preživijo svoj prosti čas ob enoličnem delu pretežno PASIVNO, NEDEJAVNO. Tako jim prosti čas ne služi niti kot popravek neustreznega dela niti kot učinkovita osvežitev.

Prosti čas je tisti del našega delovnega dne, ko smo prosti delovnih in družinskih obvez. To je čas, ki ga lahko popolnoma svobodno porabimo, tako kot sami želimo. Naši delovni ljudje imajo povprečno 2 do 4 ure prostega časa na dan. V pojem prostega časa moramo šteti tudi prsto sobotno popoldne in nedeljo.

V zadnjem času so problemu vsebine prostega časa posvetili pozornost tudi najvišji politični organi (zlasti sindikat). Izdelane so ankete s ciljem, da se ugotovi, kako delovni ljudje preživljajo svoj prosti čas. Prišli smo do podatkov, katere aktivnosti izpolnjujejo vsebino prostega časa. Vsebinsko prostega časa delimo na AKTIVNO in PASIVNO, DEJAVNO in NEDEJAVNO ... Podatki kažejo, da večina ljudi svoj prosti čas preživlja pasivno. Naša osnovna naloga je, da prosti čas ljudi v kolektivu organiziramo tako, da lahko rečemo, da je AKTIVEN. Vsekakor moramo prvenstveno uvesti telesno vadbo kot eno od mnogih aktivnosti. Težiti moramo za tem, da se z njo ukvarja čim večje število delovnih ljudi. Ni pretirano, če trdimo, da se za vsakega - tudi za starejše in bolehe - najde veja telesne aktivnosti, s katero se lahko bavi in s tem izboljšuje svojo fizično sposobnost. Moramo pa poudariti, da je potrebno strokovno organizirano izvajanje procesa telesne vadbe, če želimo doseči pozitivne rezultate.

KDAJ SE POJAVLJA PROSTI ČAS?

1. MED DELOVNIM ČASOM (ODMOR),
2. ČEZ DAN (PRED IN PO DELU), V
3. PROSTIH SOBOTAH IN NEDELJAH,
4. V ČASU LETNIH DOPUSTOV.

(Se nadaljuje)

Dopisujte
v svoje glasilo!

Težaško delo pa še skrb za dom in družino

To je problem veliko zaposlenih mater in žena, še posebej pa naših poročenih delavk, nakladalk opeke v TOZD proizvodnja gradbenega materiala.

To je križ Pavle Kajba, žene, matere dveh, tri in šest let starih deklic - Jožice Lenko, žene, matere eno leto stare in pet let stare hčerke - Fanike Jurjevič, prav tako poročene matere dveh punčk, rojenih celo v enem letu - pa Marije Tandara, ki pa je ob mojem obisku v PGM ni bilo na delu.

"Bolna je - nerada; pa kaj, ko pa se je boleznimi morala ukloniti!" so povedale njene sodelavke Pavla, Jožica in Fanika, s katerimi sem se pogovarjal in jih vidite na sliki. Sicer pa - tudi Marija je poročena in ima otroke: kar tri, tako da najbrž še v "bolniški" nima miru.

Zakaj je ta dvojna obveznost še posebej problem naših nakladalk v PGM?

Zato ker so ženske, pa delajo, kjer so že mnogi moški odpovedali. Da, še korenjaki so bili na videz nekateri, ki so poskusili njihovo delo, pa jih je opeka zmagala! Drug za drugim so odšli, nekdo pa je le moral nalagati, vzdržati. In Pavla, Jožica, Fanika, Marija so vzdržale: tudi 70 ton opeke je včasih zmožna preložiti katera od njih v enem šihitu - da preloži okrog 45 ton pa za nobeno ni red-

Nakladalke opeke v PGM - Tudi 70 ton opeke je včasih zmožna preložiti katera od njih v enem šihitu!

kost. Če katerokoli vprašate, kak smisel ima njihovo tveganje - saj, kako naj to težaštvo drugače imenujemo - vam pove preprost račun: "Če preložim 14 ton, kar je kakih 1 000 opek, je to 2 500 starih dinarjev zaslužka - 2 500 starih dinarjev zame, dom in otroke."

Račun je resda preprost. Kaj pa posledice?

V tehniškem vodstvu TOZD PGM so povedali, da s takim delom presežejo akord tudi za 50 in več odstotkov, in menili, da je zaslužek za to krvavo zaslužen. So pa težave, so brž dodali, ko katera zbolí in ji ostane razmeroma borno nadomestilo; ko ji ne morejo nič pomagati, ko ga začne primerjati s svojimi osebnimi dohodki po delu - ko začne negotovati ...

Ko pa je še uredništvo Rudarja poprašalo o tem v tehniškem vodstvu PGM, je med besedami in napol izrečenimi mislimi zvedelo še to, da so se našli v REK nekateri, ki so predlagali celo zvišanje akorda za to delo ... Brez zamere - toda te predlagatelje bi bilo zanimivo videti pri nakladanju. Saj, tu ni samo tistih 45 - 70 ton: tu so še sončne pripeke, vlaga, veter in dež - tu je še nakladalni prostor brez strehe!

Zoper to nakladalke negotujejo, odkar pomnim - pa sliši-jo vedno le tolažbo: takrat, ko bo zgrajen nov obrat; ko se umaknemo TEŠ IV na novo lokacijo - bo tudi streha! ... Ko je sodelavec pred dvema letoma ravno ob tem času obiskal takrat še EFE, je slišal negotovanje nakladalk, ker ni nakladanje pod streho - in slišal sem ga tokrat tudi jaz, kot sem slišal tudi odgovore in zagotovi- lo: ko se preselimo na novo lokacijo! ...

Streha zdaj seveda pride. Kaj pa izgubljeno zdravje zaradi prestanih pripek, megle, vetra in dežja - se to tudi povrne? ...

Ojsteršek

"Pravilna prehrana - boljše zdravje!"

Za matere malih otrok

Dr. Zdenka Humar

Otrokovo zdravje je odvisno od njegove prehrane

Prehrana je važna v življenju slehernega človeka. Toliko pomembnejša je za otroka, ki mu mora ustvarjati tudi pogoje za pravilno rast in razvoj, ne pa samo za vzdrževanje življenja in delovne sposobnosti kot pri odraslem. S prehrano otroka se ustvarjajo pogoji za zdravje odraslega.

Dojenje

Dojenje je naravna prehrana, saj ima žensko telo za to poseben organ, dojko, ki ima v prvi vrsti samo to funkcijo. Materino mleko je od vsega začetka prilagojeno otrokovim potrebam in njegovim prebavilom. Zato je v prvih mesecih najbolj kvalitetna in varna prehrana dojenčka. Žena se pripravi na dojenje v nosečnosti. Spozna funkcijo in nego dojke. Izve, da zaskrbljenost zavira izločanje mleka, s čimer lahko vpliva na izdatnost dojke. Spozna težave, ki se lahko pojavijo ob začetku dojenja, in kako bo ravnala v takem primeru. Seznaní se s tehniko dojenja, da bo lahko pomagala otroku v prvih dneh, če bo nespreten.

Narava pripravi otroka tudi na sesanje pri prsih s tem, da se mu izoblikujejo ustnice, jezik in ustna duplina tako, da so odlični sesalni aparat, ki ga sprožijo v funkcijo določeni refleksi - odzivi na določene dražljaje. Ti dražljaji so predvsem občutek lakote, iskanje dojke na dotik lica in sesanje na dotik prsne bradavice z usti. Sesanje postane intenzivno, ko pride bradavica v dotik s korenem jezika globoko v otrokovih ustih. Važni za uspešno dojenje so prvi dnevi po rojstvu otroka. Tedaj potrebuje mati, zlasti tista, ki ima prvega otroka, pomoč sestre pri uvajanju dojenja. Že prvi dan za minuto ali dve pristavi otroka k prsim, drugi in tretji dan pa pogosteje in za daljši čas. Tako postaneta otrok in mati ob dojki že spretna, ko tretji ali četrti dan mleko steče. Dodajanje mlečnih preparatov v tem času zelo negativno vpliva na vzpostavitev dojenja. Tur opozarja, da nizek padec porodne teže in njena hitra vzpostavitev niso primerni pokazovalci dela na postaji za novorojenčke. V prvih dneh se zaradi prepustnosti sluznice posrka nerazgrajena beljakovina kravjega mleka, kar je lahko vzrok alergijskim pojavom (pojavom spremenjenega delovanja in odzivanja organizma pri ponovnem hranjenju s kravjim mlekom).

Za uspešno dojenje je važen tudi življenjski režim žene. Kakovostna prehrana in zadostna količina tekočine gotovo pripomoreta k zadostnemu izločanju mleka. Prav tako potrebna pa je sproščenost in zaupanje v lastne sposobnosti za dojenje. Prevelik telesni napor matere ovira izdatnost dojke. Nega in hranjenje otroka morata prve mesece po rojstvu imeti prednost med vsemi drugimi dolžnostmi. Zaposlena žena dobiva v ta namen poporodni dopust in naj ga za to tudi uporablja zdravju svojega otroka v prid. Druge gospodinske dolžnosti morajo stopiti v ozadje, tudi če dom ni tako urejen kot običajno. Pri teh opravilih lahko drugi člani družine mladi materi izdatno pomagajo.

Prednosti dojenja so za otroka in tudi za mater čitne. Otrok dobi mleko, ki je po sestavi, čistosti, sterilnosti (neokuženosti) in temperaturi najbolj kakovostno in je takoj na razpolago. Pri prsih zadosti svoji potrebi po sesanju in ne potrebuje dudke. Dobi pa tudi stik z materinim toplim naročjem in njeno nežnostjo, ki mu daje občutek ugodja in poraja v njem občutek varnosti, ki mu je potreben vse življenje.

Otrok ima manj prebavnih težav in manj bolezní na prebavilih. Dojenčki niso tako debeli kot zalivančki, kar ima tudi določene prednosti. Dojenje otroku pomaga do večje odpornosti proti infektom (povzročiteljem bolezní).

Ko se dojenje uteče, mati ob dojenju uživa v zavesti, da daje svojemu otroku nekaj, kar zmora samo ona. Uspešno dojenje zadovoljuje otroka, kar pri materi poveča voljo za dojenje. Tako se sklepa krog v obojestransko zadovoljstvo in korist.

Če ima mati premalo mleka, pokrívamo primanjkljaj s kravjim mlekom oziroma z mlečnimi pripravki. Tega mu ne začnemo dajati prezgodaj, v nobenem primeru pa ne prvi teden, če je otrok zdrav. Če je dojka prvi teden preskopa, dodajamo sladkano vodo oziroma blag čaj s 5 % sladkorja in čakamo, da se dojenje v celoti vzpostavi. To se dostikrat zavleče do tretjega tedna. Seveda po prvem tednu pomagamo otroku mimo tega časa z mlečnim dodatkom.

Ritem hranjenja, to je, število obrokov in presledke med obroki, si vzpostavi otrok sam, po navadi že prve tedne življenja. Nočni obrok opušta po izpolnjenem prvem mesecu, lahko pa se ta zavleče vse do tretjega meseca.

Zalivanje

Kadar se zgodi, da mati nima mleka, dojenčka zalivamo, se pravi, dajemo mu kravje oziroma mlečne pripravke. Tudi novorojenčka hranimo umetno, če ni materinega mleka, pa čeprav ni donošen.

Ob pripravljanju umetnega obroka upoštevamo zlasti naslednje:

- 1) Mleko oziroma mlečni pripravki, ki jih uporabljamo, morajo biti kakovostni, ko jih nabavimo. Embalaža mora biti nedotaknjena. Prepričajmo se, kdaj so bili pripravljani, saj morajo po predpisih imeti naveden datum proizvodnje in kako dolgo so uporabni.
- 2) Hraniti jih smemo toliko časa in na tak način, kot navaja proizvajalec.

Moto: Dojenčka se hrani z mlekom in poljubi - Shelley

Prehrana dojenčka

Hranjenje dojenčka označuje poleg drugih že navedenih činiteljev dejstvo, da je funkcija prebave in presnove v tem starostnem obdobju še nezrela. Danes je že vsaka mati pri nas prepričana, da dojenčkova prehrana zahteva posebno pozornost, in se obrača na zdravstvene delavce po nasvete in pomoč.

V prehrani dojenčka pomeni novorojenček - ob nedonošenčku - še posebno obdobje. V tej starosti se odloča, ali bo mati otroka dojila - ga hranila naravno; ali pa ga bo zalivala in hranila umetno.

3) Pripravljamo jih v prekuhani posodi in s prekuhanim priborom ter polnimo v prekuhane stekleničke, na katere natakemo prekuhane dudke. Pripravljanja se moramo prej naučiti. Če uporabljamo mlečne pripravke, jih pripravimo za vsak obrok sproti. Če uporabljamo mleko, ga pripravimo za ves dan. Hranimo ga na hladnem prostoru, najbolje v hladilniku, če ga imamo. Zmrzniti ne sme. Pred uporabo mleko pogrejemo. Ne hranimo ga nikoli za naslednji dan. Ostanek nezaužitega obroka zavržemo.

4) Pri hranjenju po steklenički je večja možnost, da dajemo hrano mehnično in je otrok pri tem ogoljufan za toplo materino naročje.

Menimo, da je zalivanje dojenčka kakovostno, če sta njegov razvoj in zgradba njegovega telesa enaka kot pri dojenčku; če umetno hrano dobro prenaša; če dobi z njo primerno količino bistvenih sestavin in če je brez klic.

Znano je, da je kravje mleko po sestavi drugačno od materinega. Kravje mleko vsebuje veliko več beljakovin, ki se razen tega razlikujejo od beljakovin ženskega mleka. Presnavljanje take količine beljakovin močno bremeni zlasti ledvice malega in nezrelega dojenčka. K temu pripomore še velika količina soli v kravjem mleku. Pomagamo si tako, da mleko razredčimo z vodo; ker smo s tem izgubili nekaj kalorične vrednosti takega mleka, mu moramo dodati ogljikove hidrate in tudi maščobo - predvsem rastlinskega izvora. Beljakovina kravjega mleka je težje prebavljiva kot beljakovina ženskega mleka, in to zaradi razlik v sestavinah. V želodcu se grobo sesiri in s tem otežuje prebavo. Če pa je mleko pasterizirano ali homogenizirano, oziroma se mu dodajo ogljikovi hidrati, se tudi beljakovina kravjega mleka drobno sesiri. Zaradi različnih količin nekaterih vitaminov in rudnin je treba nekatere le-teh pripravke iz kravjega mleka dodati.

Zelo važno je, da je mleko čisto in brez klic. To še posebej velja za hranjenje v ustanovah, hospitalih in varstvenih zavodih, kjer je pot od priprave do potrošnika otroka dolga.

Kako zalivamo?

Kravje mleko je, kot smo videli, primerno za prehrano malega dojenčka, če ga v ta namen prilagodimo - adaptiramo. Če ga toliko spremenimo, da ga dokaj približamo človeškemu - humanemu mleku, pa pravimo, da je humanizirano.

Ta mleka pripravljajo v obliki prahu. Poleg tega imamo običajno mleko v prahu, ki je brez dodatkov - in instant in alicio tega mleka. To poslednje je zlasti pripravno za pripravlanje mlečnih obrokov, ker se stopi brez ostanka, pa tudi cena je v primeri z nekaterimi drugimi nizka.

V prodaji dobimo še pasterizirano ali sterilizirano tekoče mleko v vrečkah ali tetrapaku, kateremu je odvzet del maščobe. Še nekatere druge mlečne pripravke, domače in tuje, dobimo v trgovski mreži. Nekateri od njih niso primerni za prehrano zdravega dojenčka.

V izvenmestnih predelih dobimo pri proizvajalcu sveže kravje mleko, ki ima neredko veliko maščob. Preden uporabljamo to mleko za dojenčka, se moramo prepričati o zdravju živine, o higieni hleva in higienskem ravnanju pri molži mleka.

Za prehrano mladega dojenčka zalivančka je najbolj primerno humanizirano mleko. Njegova pomanjkljivost je predvsem njegova cena; še posebej visoka je cena nekaterih uvoženih humaniziranih mlek. Mleko v prahu, obogateno z vitamini in rudninami, priporočamo, če družina za svojega otroka ne zmore cene humaniziranega mleka. Navedene mlečne pripravke pripravljamo po navodilih proizvajalca. Tudi običajno mleko v prahu, zlasti instant mleko v prahu, je pripravno za prehrano dojenčka. Pri tem moramo upoštevati, da je treba izdatneje dodajati vitamine. Iz tega mlečnega prahu po navodilih pripravimo najprej tekoče mleko, iz njega pa mlečni obrok na isti način kot iz svežega mleka.

Iz svežega mleka pripravljamo mlečne obroke z dodatkom ene tretjine vode s 5 - 7 % sladkorja ali dodatkom 5 % sladkorja in 1 - 2 % koruznega škroba. Pred nedavnim časom smo zalivali otroka predvsem s kislim mlekom. Zakislali smo ga z limonovim sokom. Danes ga vse bolj opuščamo in ga zlasti ne uporabljamo za prav mlade dojenčke in nedonošenčke.

Ritem hranjenja si tudi zalivani dojenček oblikuje sam. Pri tem upoštevamo, da je treba za prebavo umetnega mlečnega obroka nekaj več časa in tudi nekaj več energije.

Hranjenje z nemlečno hrano

Uvajanje nemlečnih živil je v raznih deželah različno. Potrebo po teh živilih nakazujejo v začetku predvsem vitamini in rudnine, ki so v njih, a jih je v mleku bolj malo. Te dobi otrok s sadjem, rumenjacom in zelenjavo. Ko postaja vse bolj aktiven, so potrebne še dodatne kalorije, ki mu jih dajemo predvsem v obliki žit (jedi iz moke, zdroba) in krompirja. Beljakovinsko hrano mu dopolnjuje v tej

starosti zlasti drobovina in pusto meso. Pri pripravljanju hrane sta važna tehnika priprave in kuhanje, ki naj v hrani obdrži čimveč sestavin, rudnin in vitaminov.

Nemlečno hrano za dojenčke pripravlja tudi živilska industrija: sadje, zelenjavo, krompir in meso v raznih kombinacijah; dobijo se zelenjavne, sadne in zdrobove mešanice v instant obliki, kjer se suha snov v vodi ali mleku samo raztopi.

Starostno obdobje, ko naj začne otrok dobivati nemlečno hrano, je močno odvisno od krajevnih navad. Pri nas se okvirno ravnamo po naslednjih navodilih:

- sadje kot sok začne dobivati od 4. tedna dalje (postopoma se njegova količina veča in se proti koncu drugega meseca otrokove starosti začne počasi dajati kot sadna kaša);
- jajčni rumenjaki, trdo kuhan, začne dobivati s polnimi tremi meseci (najprej poskusno, nato nekajkrat tedensko - ko se mu priuči, 5 do 6 krat na teden; najprej polovico, nato cel rumenjaki);
- zelenjavo začne dobivati od 4. meseca dalje (kot zelenjavno juho ali zelenjavni pire);
- juho (mesno, kostno, nemastno) začne dobivati od 4. meseca dalje, ko se je poprej že privadil zelenjave;
- meso začne dobivati od 5. meseca dalje, najprej kot drobovino (jetra, vranico, možgane, kostni mozeg) - drugo meso, razen svinine, pa od 6. meseca dalje (svinine ne dajemo pred dovršenim 1. letom starosti zaradi velike količine maščob in pogostnega pojava preobčutljivosti);

- jajčni beljak začne dobivati ob koncu prvega leta (najprej poskusimo z malo količino trdo kuhanega beljaka, če ga bo prenašal);
- mlečne izdelke začne dobivati: sveži sirček, od 6. meseca dalje (zelo uporaben je zlasti v primerih, ko dojenček začne mleko odklanjati);
- zrel, nepikanten sir začne dobivati od 12. meseca dalje (Francozi ga dajejo že okrog 6 mesecev staremu otroku);
- maščobe mu dajemo predvsem kot olje in rastlinsko mast, ki jo uporabljamo za pripravlanje drugih živil;
- žita in njih izdelke začne dobivati: do 6. meseca predvsem koruzni škrob (Angloameričani dajejo posebej pripravljeno mešanico žitnih zrn v majhnih količinah in v kašasti obliki že malemu dojenčku), od 7. meseca dalje pa druge žitne izdelke, to pa po individualni potrebi otroka;
- vitaminske dodatke začne dobivati: AD vitamin od 4. tedna dalje (prav tako vitamin C, če otrok ne uživa dovolj sadja in zelenjave).

Tehnika hranjenja z nemlečno hrano

Hranjenje z nemlečno hrano pomeni za otroka odvajanje od prsi ali stekleničke in s tem omejevanje sesanja. Vitaminske dodatke in sadne sokove damo po žlički že proti koncu prvega meseca. To je običajno prvi stik otroka z žličko. Praksa je pokazala, da otrok lažje sprejema hrano po žlički, če hrana ni čisto tekoča, temveč je nekoliko gostejša; to dosežemo s tem, da sadnemu soku primešamo majhno količino ribanega sadja. Na ta način mu olajšamo hranjenje po žlički; lažje se ga navadi in je kasneje

bolj spreten tudi pri uživanju tekoče hrane po žlički.

Vsako novo hrano uvajamo šele takrat, ko je otrok v celoti sprejel prejšnjo hrano. Razne vrste posameznih živil (sadje, zelenjavo in drugo) ne mešamo v enotno jed. Otroci se tako navajajo na posamezna živila z njihovim videzom, gostoto in sestavo, barvo, vonjem ter okusom. Na nova živila ga navajamo v starosti, ko je temu kos in zanj že zainteresiran, to je proti koncu prvega in v drugem polletju. Če ta čas zamudimo, nam hranjenje otroka lahko še dolgo dela težave in ima za posledico slabo prehrano otroka.

Prehrana otroka po prvem letu

Do konca prvega leta se otrok, ki je pravilno hranjen, nauči jesti mešano hrano po žlički, pije iz kozarca in skodelice. Ima običajno 5 obrokov, od tega 3 glavne obroke (to so zajtrk, kosilo in večerja) ter 2 malici. Použije dnevno nekaj več kot pol litra mleka in skuša jesti čvrsto hrano, saj je že dobil svojih 6 mlečnih zob, ki mu pomagajo pri grizenju. Žvečiti hrane še ne more, ker nima kočnikov, zato je hrana v glavnem še mehka, da jo lahko požira.

Okrog prvega leta je rast otroka že počasnejša. Prirast v višino se zmanjša povprečno za polovico, prirast v teži pa še znatno bolj - za kakih 2/3 prirasta v prvem letu. Tako je razumljivo, da se znižuje potreba po hrani, če jo računamo na kg telesne teže, čeprav je otrokova telesna aktivnost velika. Če računamo potrebe po hrani v kaloričnih vrednostih, ugotovljamo, da se nasproti potrebam malega dojenčka znižajo za četrtno do petino. Otroci v tem času shodi in postane v prostoru samostojen.

Njegov zunanji videz se spreminja. Dojenček izgublja proti koncu prvega leta nekaj svoje debelosti. Po prvem letu se hitrost pridobivanja teže zmanjša bolj kakor hitrost rasti v dolžino. Otroci zato ni več tako zelo zaliti. Vzporedno s tem se znižuje potreba po kalorijah. Medtem ko mali dojenček potrebuje 110 in tudi več kalorij dnevno na 1 kg teže, potrebuje po prvem letu le 100 do 90 kalorij, po tretjem letu pa od 90 do 80 kalorij. To znaša okrog 1 300 za mlajše in okrog 1 600 kalorij za starejše predšolsko obdobje. Brž ko se otrok nauči dobro hoditi, se mu aktivnost poveča. Tako se iz zalitega dojenčka oblikuje v bolj suhljatega, živahnega in vedoželjnega otroka.

Otroci se začnejo navajati na samostojno hranjenje že prvo

leto, ko skuša najprej prijemat in držati stekleničko oziroma kozarec ali skodelico, kasneje pa žličko, s katero ob hranjenju brodi po krožniku. Ko se navadi potrebnih gibov, da lahko prinese žličko s hrano v usta, se začne sam hraniti tudi z žličko. To mu uspe po prvem letu; nekako v starosti do poldruega leta.

Prehrana tega otroka pri nas ni vedno najboljša, ker je v številnih družinah enaka za vse člane družine in niti za odrasle ni najbolj primerna. Otrokove potrebe po živilih, ki mu omogočajo skladno rast in razvoj, so še vedno prisotne.

V prehrani našega prebivalstva je predvsem premalo mesa, mleka, sira in jajc ter zelenjave in sadja, torej prav takih živil, ki jih otrok potrebuje. Obilo pa uživamo maščob in izdelkov iz bele moke (bel kruh, testenine, pecivo).

Zaradi navedenega menimo, da je še vedno treba poudarjati, kako naj se hrani otrok v predšolskem obdobju. Za lažji pregled o namembnosti živil jih družimo v določene skupine:

1) Beljakovinsko mlečna skupina.

Obsega živila, ki vsebujejo pretežno beljakovine. Te so lahko živalskega izvora, ki jih v prehrani posebno cenimo: meso, drobovina, mesni izdelki, ribe, jajca, mleko, sir. Beljakovine rastlinskega izvora so v znatni količini prisotne zlasti v suhem sočivju - fižol in grah.

2) Maščobna skupina.

Zajema maščobe, ki jih uporabljamo ob pripravljanju hrane ali raznih namazov. Te so: maslo, surovo in kuhano, smetana, živalske maščobe (svinjska mast, loj), rastlinske maščobe (olje, margarina). Od maščob priporočamo za prehrano otroka predvsem olje in margarino.

3) Škrobno sladkorna skupina.

Vanjo so uvrščena živila, ki so predvsem nosilci ogljikovih hidratov: moka, zdrob, riž, ječmenček, kaša, krompir ter razni mlevski izdelki (kruh, testenine, pecivo); razen tega še sladkor in med, bonboni, marmelada. V tej skupini so primerne posebno jedi iz črne moke, krompir, riž oziroma ječmenček in koruzna moka. Vsebujejo namreč nekatere važne vitamine in rudninske snovi, pa tudi nekaj rastlinskih beljakovin.

4) Zelenjavno rudninska skupina.

Obsega vse vrste zelenjave. Za otroški organizem je prav tako važna kot beljakovine. Otroci naj jo uživajo deloma presno, deloma pa kuhano ali toplotno drugače obdelano. Pri kuhanju (cvrenju, dušenju) se ob nepra-

vilnem postopku izgubi mnogo važnih sestavin.

5) Sadno vitaminska skupina.

Vanjo štejemo sadje (sveže, kuhano, pečeno ali sušeno sadje) in sadne jedi (sadni sokovi, kaše, čežane, kompoti). Že ime samo pove, da je ta skupina nosilec vitaminov, ima pa tudi rudninske snovi in še druge sestavine, potrebne za prehrano otroka. Ob pripravljanju jedi iz sadja je enako kot pri zelenjavi važen pravilen postopek. Ko pripravljamo dnevno hrano otroka, se trudimo, da uvrstimo v vsakega od treh glavnih obrokov (zajtrk, kosilo, večerja) po eno živilo iz vsake skupine. Če ima otrok tudi malico, tudi vanjo uvrščamo te skupine živil. Pri uporabi beljakovinske hrane upoštevamo, da so najdražji meso in mesni izdelki, najcenejše pa mleko. Nekje vmes so ribe, drobovina in jajca. Vsaj po enkrat na teden naj bi otrok dobil ribe, enkrat pa tudi jetra, jajca pa po 2- do 3-krat tedensko.

Mleka potrebuje dnevno pol litra. Če mu nadomešča drugo beljakovinsko hrano, pa večjo količino. Mleka otroku ne dajemo piti za žejo, ker mu s tem vzamemo apetit za drugo hrano. Iz istega vzroka mu ga po možnosti ne sladkamo. Otroku, ki odklanja mleko, ima pogosto rad jogurt, zlasti če mu primešamo sadje. V mleko lahko umešamo malo žitne kave, če ga bo tako imel še rajši, medtem ko smo s kakavom in čokolado raje bolj skopi.

Od mlečnih izdelkov mu dajemo vse sire, ki niso preveč začinjeni, in sirček. Smetane in masla kot živila ne štejemo med mlečne izdelke. Jajca mu dajemo sveža ali mehko kuhana le, če so iz zdravega dvorišča. Lahko mu jih pražimo na mali količini maščobe ali vključimo v raz-

Od klasičnih splošno uporabnih konzerv so za prehrano predšolskih otrok primerne le nekatere, in to po tretjem letu starosti. To so razne sterilizirane sadne in zelenjavne konzerve, sadni sokovi in razne marmelade.

Jušne kocke lahko uporabljamo, nimajo pa posebne prehranske vrednosti.

Od mesnih konzerv so primerne predvsem ribe v omaki in mesni zajtrk, če ni preveč začinjen. V poštev pride tudi jetrna pasteta, ki je sicer precej mastna, vendar jo imajo otroci večinoma zelo radi.

Zaščitena je kakovost šunkarice, mortadele, tirolske salame, kranjske klobase, letne salame, lovske klobase in goveje salame, zato so ti izdelki primerni za prehrano predšolskih otrok; tudi šunka, ki ni preveč začinjena, pride v poštev.

Kako ponudimo hrano?

Za uspešno hranjenje je važno ravnanje, ki se ozira na razvojno stanje otroka. Poprvo letu otrok ne pije več po dudki, temveč iz skodelice. Njegova potreba po tekočini je zelo velika, kar moramo upoštevati. Za pijačo mu dajemo vodo, razredčene sadne sokove in blag, ne presladen čaj.

Hrano lahko žveči, ko mu zrastejo kočniki. To se zgodi v tretjem letu in takrat ga prenehamo hraniti s pasirano oziroma sesekljano hrano.

reč stavljal pogoj, da se denar lahko odšteje le na robec, zložen na pet oglov. Na kar pa je Valenci, ne da bi dolgo premišljeval, razkročil navzgor vseh pet prstov desnice, položil nanje robec, ga z levico nagubal po prstih desnice, rekoč: "Pa ga imamo - na pet oglov zložen robec!" - In bankovci so začeli padati, kot vidite na sliki ...

Pa še o odsluženem in drugih olajševalnih okoliščinah, ki so Mirku pomagali tako poceni do ženke!

Najprej je od teh bilo treba vzeti na znanje dejstvo, da so konovski fantje Jožico očitno zanemarjali. Saj, kako bi pa drugače prišlo do tega, da jo je moral odkriti Mirko, ki ni domačin, in jo potem še dober čas troštati in čuvati, ji delati družbo pa še kaj. Potlej pa - Mirko je pomagal tudi pri urejevanju ceste v Cirkovce, da ne štejemo, kako se je prikupil nevestinim staršem, ko je po šoli v RŠC pomagal pri delu tudi njim ... Je pa tudi na splošno fejsť fant - in mu zato želimo obilo sreče v zakonu ... Pa tudi Jožici!

Pri šranganju smolo bral Ojsteršek

Razpis abonmajev za prireditve v Domu kulture v sezoni 1974/75

Nastopili bodo!

SLOVENSKO LJUDSKO GLEDALIŠČE CELJE

9. oktobra 1974 ob 20. uri

Molière: LJUDOMRZNIK, komedija

Veliki francoski klasik je napisal to delo po hudi izkušnji, ki mu jo je prinesla lastna zakonska razveza. Svojemu žolču nad neiskrenostjo, nezvestobo, hinavščino in spletkami družbe je primešal dobršno porcijo samoposmeha, se pravi, posmeha svojemu junaku Alcestu, ki nastopa v vlogi absolutnega sodnika nad moralno družbo, pa je tudi sam ujet v njene mreže. Molière je dobil naziv ljudskega komediografa zavoljo priljubljenosti, ki jo še danes uživa med najširšim ljudstvom.

30. oktobra 1974 ob 20. uri

Franc Šaleški Finžgar: RAZVALINA ŽIVLJENJA, kmečka drama

Na ljudskem repertoarju zavzema Finžgar posebno mesto. Dosedanje uprizoritve so ga večinoma postavljale romantično, lažno domoljubno, mi pa bi se radi vrnili k izvoru pisateljeve umetnosti, ne k razkazovanju kmečkih originalov. Propadanje kmečkih domačij, v ospredju pa še vedno pereč problem alkoholizma in njegovih posledic. Živ ljudski jezik, kleno sočen in tekoč, v zgodbi pa čustveno razgiban in življenjski. Takšen je stari Finžgar, h kateremu se po daljših pripravah spet vračamo.

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANSKO LJUBLJANA

26. februarja 1975 ob 20. uri

Andrej HIENG: IZGUBLJENI SIN, melodrama v štirih slikah - krstna uprizoritev

Andrej Hieng, eden najpomembnejših sodobnih slovenskih pisateljev, v svojem novem, posebej za naše gledališče napisanem odskem delu, na izjemno visoki slovstveni ravni upodablja usodo slovenskega človeka današnjosti, razpetega med starosvetki včeraj in novosvetki danes in jutri. Izgubljeni sin je drama o naših ljudeh in drama naših današnjih ljudi v "prikupni hišici, ki so jo postavili na robu vsega, kar se godi na svetu", da bi se skrili pred resničnostjo, tako tisto preteklo kot tisto današnje, a se morajo soočiti z obema. Drama o utvari življenjskega zatišja, moralni in človeški dramski obračun ljudi naše časa, obračun prelomne dobe. Sodobna in aktualna, rekli bi lahko, izrazito naša slovenska intimno človeška in eksistencialna dramska moraliteta s pomenskimi sestavinami tudi širših, občeloških razsežnosti in tehtnosti. Delo je pisano odprto, vseskozi komunikativno, v novem, žlahtnem, prečiščenem pomenu pristno ljudsko, hkrati pa pomeni nov kvalitetni vzpon v Hiengovem pisateljskem dramskem opusu.

26. marca 1975 ob 20. uri

Branislav NUŠIČ: MISTER DOLAR, komedija v štirih dejanjih. Slovenska praizvedba. Prevod, priredba in ponašanje: Milan Jesih.

Mister Dolar je po skoraj soglasni sodbi slovstvenih zgo-

Šranganje na Konovem - 180 starih tisočakov za nevesto

ne jajčne jedi.

Suh fižol in grah uporabljamo v otrokovi prehrani spočetka v majhnih količinah, in to pretlačena, ker lahko povzročata prebavne motnje.

Sladkorja pri zdravem otroku ne trošimo v prevelikih količinah, predvsem pa naj otrok ne je sladkorja z žličko. Bonbone in čokoladne sladkarije mu dajemo redko, in sicer po jedi. Po večerji mu jih ne dajemo. Za sladilo lahko s pridom uporabljamo med.

Od sadja in zelenjave uporabljamo vse vrste. Oboje naj bo zdravo in sveže. Čim krajši je rok uskladiščenja, tem večja je njuna prehranska vrednost. Zaradi načina kultiviranja je važno, da ju temeljito operemo. Pri nekaterem sadju je treba lupine zavreči, na kar nas prodajalec opozarja z napisom.

Poživil, kot so prava kava, ruski čaj in alkohol, zdravemu otroku ne dajemo.

Konservirana živila v otroški prehrani

Nekaj konzervirane hrane smo že omenili pri prehrani dojenčka. Nekatere od teh s pridom uporabljamo tudi pri predšolskem otroku. Mleko v prahu uporabljamo v vsakem starostnem obdobju. Sadne in zelenjavne mešanice ter pripravke iz zdroba, ki jih ni treba kuhati, dajemo otroku tudi po prvem letu starosti.

Tako imenovane "otroške hrane", ki jih pripravljajo v obliki posameznih obrokov iz zelenjave, mesa, sadja in sladice ter v raznih kombinacijah (po navadi za mlajšega in starejšega predšolskega otroka posebej) razne tovarne v tujini, se pri nas lahko nabavijo v omejenem asortimentu samo iz uvoza.

Otroku pustimo, da se hrani sam, kolikor zmore, pa čep-rav se pri tem popacka. Tako bo postal pri jedi hitro samostojen. Količine hrane mu ne določamo in mu je ne omejujemo, da lahko zadosti svojim potrebam, ki se spreminjajo. Upoštevamo tudi, če odklanja določeno hrano, dobro pa je, da pri tem pomislimo, če kdo drug v družini ne odklanja prav iste hrane. Otroku se največ nauči pač tako, da opazuje in oponaša odrasle.

Hrano serviramo vedno lično, da je otroku prijetna in zanimiva tudi na pogled. Kadar se hrani pri družinski mizi, še prav posebej poskrbimo, da je vzdušje med obrokom vedro in sproščeno.

180 starih tisočakov za nevesto!

Toliko je moral odšteti na roko pred kakim mesecem dni na Konovem "advokatu" šrangarjev Mihi Valenciju Mirko Jegrišnik, rudarski tehnik v jami Škale, če je hotel s svojo nevesto Cevzarjevo Jožico iz Cirkovc nadaljevati pot na matični urad v Velenje, da si rečeta DA.

Izključna cena za nevesto, ki so jo postavili šrangarji, mladinci iz krajevne skupnosti Konovo, je bila sicer 21 starih milijonov, toda ob upoštevanju že odsluženega so nazadnje pristali na ta znesek.

Mirkov svadbeni godec je pravzaprav prišel na idejo, zaradi katere bi se šrangarji lahko obrisali pod nosom še za teh 180 starih tisočakov, pa ta ni obrodila sadov, ker je bil tam z vsemi žavbami namazan Valenci. Godec je nam-

dovinarjev in kritikov najboljša, snovno-pomensko in izpovedno najtehtnejša, a izvedbeno najbolj zahtevna Nušičeva komedija, ki pa na Slovenskem prav zaradi te uprizoritvene zahtevnosti doslej sploh še ni bila uprizorjena. Kot vse Nušičeve komedije je tudi Mister Dolar dobesednonabit z izjemno učinkovitim humorjem in žgočo, v jedro zadevajočo satiro, razen tega je danes snovno-motivno izredno aktualen. Medtem ko je večina drugih Nušičevih komedijobarvana močno lokalno, celo folklorno, je Mister Dolar veliko širši, bolj "svetovljanski" in splošnočloveški, pri tem pa pristen, konkreten in komedijsko izredno učinkovit. Zgodba bi se lahko dogajala kjerkoli, tudi pri nas. Prevod, priredba in ponašanje je delo pesnika in pisatelja Milana Jesiha. Bulvarzantna, humorja, vedrine, a tudi satire in bodic polna komedija s songi Milana Jesiha v uglasbitvi Aleša Kersnika.

OPERA SLOVENSKEGA NARODNEGA
GLEDALIŠČA LJUBLJANA

16. ali 23. januarja 1975 ob 19.30

G. PUCCINI: TOSCA

Dogaja se v Rimu leta 1800, v času Napoleonovega prodiranja v Italijo. Že kot drama je imela Tosca ogromen uspeh. Dejanje se začne z begom revolucionarja Angelottija iz rimskih ječ. Pri tem mu pomaga prijatelj Cavaradossi. Zloglasni šef policije Scarpia ga lovi in Cavaradossijevo ljubico Tosco vplete v svoje vohunske

Prva predstava bo v rednem abonmaju, druga za kolektive.

SLOVENSKI OKTET LJUBLJANA

20. novembra 1974 ob 20. uri

(Program še ni določen.)

AKADEMSKI ZBOR "SKUD"
Ivan Goran-Kovačič ZAGREB

18. decembra 1974 ob 20. uri

Na sporedu: Gallus, Mokranjac, Bruckner, Širola, Lassus, Orff, Žganec, Fio, Ronjgov, Co-ssetto, Papandopulo, Skalovski

Dirigent: Dinko FIO
Asistent: Ivica GOLČIČ

SLOVENSKA FILHARMONIJA LJUBLJANA

6. februarja ali 9. aprila 1975 ob 20. uri

Na sporedu: Dvořak: Koncert za violončelo in orkester
Dvořak: Simfonija št. 9 v e molu (Iz novega sveta)

Dve sliki iz Partljičeve drame Naj poje čuk v priredbi Amaterskega gledališča Velenje v Domu kulture 4. aprila letos. Kmetico Ano (na sliki), glavno vlogo, je igrala Marija Kolar iz planško-analitskega sektorja naših skupnih služb

mreže. Cavaradossija ujamejo, mučijo. Ko Tosca ne more več prenašati njegovega trpljenja, izda Angelottija. Scarpia bi Cavaradossija pomilostil pod pogojem, da se mu Tosca vda. Ta navidez pristane in izprosi dovolilnici zase in za Cavaradossija. Ko se ji Scarpia približa, ga zabode. Vojaki v Cavaradossija ne streljajo s slepimi, kot je obljubil Scarpia, ampak s praviimi naboji. Ko Tosca to ugotovi, se požene čez grajske zidove.

Zelo privlačno delo, ostra nasprotja v situacijah in značajih; Puccinijev poskus aplikacije Wagnerjeve glasbene drame na italijansko kompozicijsko področje; prevladuje recitativni stil s spevnimi ariozii, poudarek je na vokalnem delu.

24. in 25. ali 25. in 26. aprila 1975 ob 19.30

R. SAVIN: MATIJA GUBEC

Dogaja se v času kmečkih uporov 1572 in 1573.

Pretresljiv spomin na boje upornih kmetov z Matijo Gubcem na čelu. Dejanje se začne s pritoževanjem kmetov nad krivicami, ki jih trpijo od grajskih, in s Tahijevo spletko okrog Mogajičeve žene Jane.

Med kmeti prekipi, ko Tahy onečasti Jano, vname se pretep. Grad zagori, upor se razraste. Velika bitka na Stubiškem polju; kmetom gre od začetka dobro, potem se bojna sreča obrne. Izdajalca Joška, ki je kmetom pripeljal za hrbet sovražno vojsko, ubije s sekuro Janina mati. Boj je izgubljen, Gubec se sam preda. V zadnjem dejanju smo priče Pasančevi smrti in Gubčevem kronanju z žarečo krono. Mrtvega Gubca zblaznela Jana okiti s cvetjem, nato se sama zgrudi mrtva.

Z delom savinjskega rojaka Rista Savina se bomo vključili v cikel prireditev ob 30. obletnici osvoboditve.

Solist: Ciril ŠKERJANEC
Dirigent: Anton KOLAR

S celjskim gledališčem smo v dogovoru še za 2 predstavi v spomladanskem delu. Deli in termina bomo pravočasno objavili.

Cena abonmajev, vpisovanje in drugo

Cene abonmajskih prostorov so naslednje:

- I. prostor: 150,00 din
- II. prostor: 100,00 din
- III. prostor: 80,00 din

Ob vpisu je treba poravnati akontacijo oziroma prvi obrok v višini 50,00 din. Drugi obrok (50,00 din za I. in II. prostor in 30,00 din za III. prostor) je treba poravnati do 1. februarja, tretji obrok (50,00 din za I. prostor) pa do 15. marca 1975.

Vpisovanje abonentov je vsak dan od 26. septembra do vključno 7. oktobra 1974 od 7. - 17. ure v recepciji Doma kulture v Velenju.

Vse predstave bodo v Domu kulture z začetkom ob 20. uri, razen opernih, ki se bodo začele ob 19.30.

Zaradi objektivnih razlogov si organizator pridržuje pravico morebitnih sprememb terminov!

Temeljna kulturna skupnost Velenje

Lastni življenjepis enega naših rudarjev

V tej in naslednjih dveh številkah Rudarja bomo v treh delih objavili kratko avtobiografijo enega naših rudarjev mlajše generacije. Odločitev za objavo upravičuje pogum, da nekdo piše o sebi, še bolj pa vsebina izpovedi, iz katere vejeta iskrena navezanost pisca na izročila naše narodnoosvobodilne borbe in povojne graditve ter njegova ljubezen do očeta in matere, ki sta živela trdo življenje proletarcev, a sta kljub temu ohranila do kraja silo in moč, da ga živita pošteno - in da to poštenje in naravnost preneseta tudi na svoje otroke.

Kdo je pisec, ne nameravamo vnaprej povedati - kolikor bo hotel, se bo v svojem življenjepisu razkril sam.

Uredniški odbor

Moje življenje

Prvi del OTROŠTVO

Rojen sem 25. novembra 1944 v Kalah, št. 9 - občina Žalec. Povsod je vojna. Partizanske vrste so vsak dan močnejše. Enote Bračičeve, Šerčerjeve in Tomšičeve brigade se vsak dan prebijajo do novih uspehov. Zima je. Bliža se začetek leta osvoboditve. Povsod je zapadel sneg. V gozdu je ptičje petje, ki oznanja pomlad, še daleč. Tam so partizani, ki branijo naše slovensko ozemlje. Drevje in grmičevje je pod debelo plastjo snežne odeje. Dim, ki se vali iz dimnikov domačij, osrečuje junake po gozdovih. Tu in tam se vidijo sledovi divjadi. Divjad je v tem času tudi človek. Lovci so neusmiljeni. Osrčje naše prelepe domovine so slovenski gozdovi. V njih je nešteto naših rojakov pod rušo in nad rušo. Krogle švigajo, in slovenske matere prelivajo solze. Objokujejo usodo svojih sinov, hčera in mož. Mnogo jih pada za našo zlato svobodo ...

Tudi moj oče je v gozdovih - v vrstah Tomšičeve brigade. Kurir je. Njegove naloge so težke, a važne. Nekoč ga ujamejo in odpeljejo v ujetništvo ...

Vojna se prevesi; na kraju je. Oče pride domov. Hišo nam je požgala zadnja skupina ustašev, ki je zapuščala naše ozemlje ...

Svoboda. Po vseh krajih vlada veselje zaradi zmage nad okupatorjem. Veselijo se tudi moj oče, mama, dedek in babica. Ne morejo pa se sprijazniti, da smo ostali brez svoje lastne strehe. Hiša je pogorela do tal. Zgoreli so žulji naših prednikov.

Sto petdeset litrov kisa so zmetali na gorečo hišo, ker niso imeli niti kaplje vode, pa vse zaman. Takrat sem bil star sedem mesecev in preselili smo se nad sosedovo klet. Tam smo bili zelo dolgo. Najhujše je bilo v zimskih nočeh. Mati je ponoči vstajala in kurila, a mraz je bil močnejši. Zeblo nas je, da je bilo joj. Z nami sta stanovala tudi dedek in babica. Mojega očeta sta nagovarjala, da prevzame tistih bornih sedeminštirideset arov zemlje nad skalovjem in nam na njej postavi nov dom. Oče se je strinjal. Hodil je na delo tri ure daleč. Prometnih zvez in vozil za njegov žep takrat ni bilo. Velikokrat se je z dela vračal zbit, prezebel in premočen, a njegov trud in znoj je rejeval sad. Opeka za opeko se je začela kopičiti na naši krpi zemlje v hribu. Po vsakem petnajstem je zaškripal kak naložen vprežni voz vkreber. Začeli smo graditi nov dom ...

Dalje prihodnjič!

RUDAR - Glasilo kolektiva Rudarsko-elektroenergetskega kombinata Velenje, naslov splošne uprave: Velenje - Rudarska 6, telefon h.c. 85 020

Za organizacijo izdajanja in urejanja skrbi začasno 8-članski uredniški odbor: Alojz Lipičnik /predsednik - RLV/, Franc Švener /delegat - RLV/, Miha Pevnik /delegat - ESO/, Pavel Mejša /delegat - RLV/, Rafael Batič /urednik/, Silvo Pešak /odgovoren za tisk/, Teodor Jelen /odgovorni urednik/, Tone Šeliga /odgovoren za zvezo z neposrednim obveščanjem/

Stalni sodelavci uredniškega odbora: Romana Misja /tajnik glasila/, Lojz Ojstršek /fotoreporter/

Zunanji sodelavec za fotografske storitve Ludvik Fujs

Naslov uredništva: Velenje, Prešernova 5 /kadrovsko-socialni sektor, soba 31 - telefon interno 260/

Tiska TOZD TISK - Velenje, Foitova 10 • Glasilo prejemajo vsi člani kolektiva brezplačno • Izhaja 1-krat mesečno in po potrebi • Naklada v višini staleža zaposlenih + 50 izvodov

Srečno!